

32. Kuinka petoja kesytetään.

Joka tunsikin Ester Larssonin, tiesi myöskin, että hän oli perinyt jommoisenkin määrän isänsä rautaista tahtoa. Mutta on terästä, joka pystyy rautaankin, ja kahdesti ennen oli isän tahto voittanut tyttären tahdon asioissa, jotka ovat kaikista tärkeimmät naisen elämässä ja onnessa. Vanha porvarikuningas luotti varmasti siihen, että hänen kuninkaansanansa kolmannellakin kerralla voittaisi kaiken vastustuksen, mutta tällä kerralla hän erehtyi.

— Ja sinusta tulisi kreivitär Bertelsköld! — sanoi hän kylmästi, milt'ei ylenkatseellisesti.

— Niin, isäni.

— Totuta ajatuksesi pois tuosta koreasta arvonimestä. Sinä et ikänä tule sitä kantamaan.

— Vielä kerran, isä hyvä, minä rukoilen teitä, minä rukoilen polvillani — ja Ester polvistui ja suuteli hänen kättänsä — antakaa suostumuksenne! Te tiedätte, kuinka kalliilla hinnalla minä olen sen ostanut, kuinka olen totellut teidän tahtianne, vaikka sydämmeni on ollut siitä pakahtumaisillaan. Minä olen teidän tyttärenne, en koskaan ole lakkaava rakastamasta, tottelemasta teitä ja tahtianne kunnioittamasta; elkää vaan kieltäkö minulta suostumustanne tässä ainoassa asiassa, joka koskee koko minun elämäni! Minä tiedän, että luulette minun parastani tarkoittavanne, tahtoessanne sitoa minut toiseen mieheen. Se on mahdotonta, isä hyvä! Minä rukoilen teitä, elkää tehkö tytärtänne niin äärettömän onnettomaksi. Mitä on minulla toiselle miehelle antaa? Murtunut sielu, särkynyt sydän, kylmyyttä rakkautta, inhoa kunnioituksen sijasta. Ja vaikka oma onneni ei olisikaan kysymyksessä, — olisiko se oikein tehty kunniallista miestä kohtaan?

Larsson mietti; ei kysynyt hän kuitenkaan neuvoa sydämmeltään, vaan järjeltään. Hän oli viisas kauppias; olisiko ehkä edullista tinkiä? Ei, tässä ei käynyt äyrinkään vertaa myöten antaminen, koko kauppa menettämättä. Hän antoi tyttärensä pysyvä polvillan.

— Tuon kyllä tiedän ja tunnen, — sanoi hän välinpitämättömästi. — Kaikki tytöt ajattelevat niinkuin sinä. Jos eivät he saa sitä tahi sitä, ovat he »äärettömän onnettomia«. Mutta tuo ääretön onnettomuus ei ulotu sen etemmä kuin sen miehen kynnykselle, jonka ymmärtäväinen isä on heille valinnut. He sulavat kyyneliin niinkuin voi aurinon paisteessa, mutta kun ovat sulamiseensa kyllästyneet, jäähtyvät he ja alkavat katsella asiata käytännölliseltä kannalta. Sinä, tyttäreni, et tule olemaan muita kummempi. Ensi viikon kuluessa kulet tietysti happamana Perttilän piholla. Seuraavalla viikolla on sinulla jo niin paljon askaroimista, että unohdat typerät kyyneleesi, ja kolmannella viikolla sinä heloitat kuin aurinko tuleentuneella ruisvainiolla. Usko minua, lapseni, parasta on, että ripustat nuoruutesi haaveet rojukammarin naulaan, samoin kuin naulataan uljas kotka hajasiivin tallinoven päälle.

— Eikö teillä ole minulle mitään muuta vastausta, isäni, kun polvillani rukoilen teiltä elämäni onnea! — huusi Ester tuskissaan.

— Ei ole, — sanoi isä. — minä vastaan sinulle niin kuin jokaisen viisaan isän täytyy vastata, joka katsoo lastensa onnea.

Ester nousi ylös.

— Kuulkaa siis minunkin vastaukseni, — sanoi hän, — ja olkaa varma siitä, että se on peruuttamaton, sillä minä olen *teidän* tyttärenne, enkä ole enää mikään lapsi, joka nakkaa yhden leikkikalun pois valitakseen toisen. Minä *en voi* mennä naimisiin orpanani kanssa sentähden, että olemme niin kokonaan erilaiset kaikessa, mikä tekee yhdyselämän puolisoiden välillä pysyväiseksi ja onnelliseksi, ett'en koskaan voi rakastaa häntä niinkuin velvollisuuteni olisi. Minä *en* myöskään *voi* peruuttaa kreivi Bertelsköldille antamaani lupausta. Minä voisin sen tehdä, jos vaan *oma* onneni olisi kysymyksessä, mutta minä *en voi*, kun tiedän, että ennen kaikkia on kysymys hänen onnestaan. Sentähden rikon minä siteet Pennan ja minun välillä. Sentähden *täytyy* minusta tulla Bertelsköldin puoliso.

— Se ei tule tapahtumaan, ei, se ei tule tapahtumaan, niin kauvan kuin minä elän! — huudahti nyt yht'äkkiä kii-

vastunut isä. — Ja minun kuolemani jälkeen on veljesi Lauri naittajasi.

— Teitä olen minä rukoillut polvillani, — vastasi Ester päättävästi; — mutta veljeni kerjäläiseksi en aio ruveta. Ottakaa henkeni — se on teidän — mutta rakkauttani ette myy ettekä tapa!

— Uppiniskainen lapsi, tahdotko siis, että vielä kerran kiroan sinut?

— Voi, isä kulta, enhän ole muuta rukoillut kuin siunaustanne.

— Ja sen sanot minulle samalla hetkellä kuin asetut isäsi käskyjä vastaan. Vielä kerran: tahdotko mennä naimisiin serkkusi kanssa ja ijäksi päiväksi luopua mielettömästi taipumuksestasi tuohon kopeaan aatelismieheen?

— En.

— Etkö? — Sinä sukupatto tytär, jonka isä kaiken elinaikansa on taistellut kansan puolesta! Kelvoton aatelinukke — kelvoton kantamaan isiesi kunniallista porvarillista nimeä! — tee niinkuin tahdot, herjaa vanhaa isääsi ja polje hänen käskynsä jalkaisi alle, mutta otakin sitten syntisille retkillesi hänen kirouksensa matka-eväiksi! Pudotkoon kerta päällesi tuo korea vaakuna, jonka taa sinä tahdot peittää kunniallisen nimemme, jota häpeät, ja musertakoon se alleen kurjan turhamielisyytesi!

— Ne oli laihoja eväitä ne! — sanoi tuttu ääni, ja ovella seisoi Penna. Hänen muotonsa oli happamen ja äreän näköinen. Hänen röyhkeä käytöksensä, tavaton puheliaisuutensa ja epävakainen ryhtinsä osoitti, että tämä muuten raitis mies nyt oli tavattomasti hairahtunut.

— Tulet oikeaan aikaan, — sanoi Larsson aivan toisella äänellä. — Tunnin perästä menen minä porvariston kanssa kuninkaan puheille. Hänen majesteettinsa lupa teidän, serkkusien vihkimiseen annetaan iltapäivällä. Sunnuntaina kuulutetaan yht'aikaa kaikki kolme kertaa. Ja tiistaina ovat häät.

— Ei niillä ole kiirettä, — vastasi Penna. — Minulakin on asiassa jotain sanomista. Suoraan sanoen, vaari ja valtiopäivämies, — on tarpeetonta vaivata kuningasta häiden tähden, joista ei tule mitään.

— No mitä nyt? Ovatko kaikki ihmiset tulleet hulkuiksi tänä päivänä?

— Sanokaa ennemminkin, että olen hiukan viisastunut eilisestäni. Hiukan kyllä laihtunut, mutta myös lasillisen lihonut. Luuletteko minun huolivan tyärtänne? En välitä hänestä enemmän kuin siitä kengästäkään, jonka hevoseni pudotti kaksikymmentä vuotta sitten Debreczinin arolle.

— Mies, sinä olet juonut lasillisen liikaa kuninkaan onneksi.

— Kaksi, jos niin tahdot, neljäkin, jos niin tahdot. — Tämän talon ja linnan välillä on kapakka. Koira olen ollut ja minua on piesty kuin koiraa ja petetty kuin koiraa, — ja kun Kasti usutti minua, purasin minä. Mutta nyt aion minä juoda itseni kuoliaaksi; siitä minä vähät. Pitäkää tyttönne ja naittakaa hänet kreiville. Kyllä minä teltaa pidän ja tanssin häissä.

— Etkö häpeä tulla silmäini eteen tuommoisessa tilassa? Mene tiehesi ja pane nukkumaan.

— Sen teenkin; minä menen kapakkaan nukkumaan ja näen unta, että olen hakattu neljäksi kappaleeksi. Kuulkaahan nyt, appiseni — tahdoittehan ruveta minulle apeksi? Minä sanon teille jotakin. Te aioitte tunkea minulle tuon tyttönne, koska tiesitte hänen mielensä kultakauluksiin palavan. Mutta katsokaas, Penna oli viisaampi kuin luulittekaan ja sattui näkemään herransa jalan jälen hietapolulla huvimajan luona. Kernaasti minun puolestani, se oli *minun* herrani, ja joka sanoo ainoankaan pahan sanan hänen saappaansa kannasta, se saapi minun kanssani tekemistä. Mutta pankaa tytölle suitset suuhun, ja pitäkää ohjat tiukalla. Perttilän talosta elkää huoliko; jos ette saa sitä sillä lailla, niin saatte sen sitten, kun olen kapakkaan nukkunut. Täällä tulee hauska elämä, ja te tulette ansaitsemaan rahaa. Kuinka paljon maksaa kunnan miehen onni ja menestys? Ja mitä maksatte ihmisen sielusta?

Larsson avasi oven ja huusi renkejään. Mutta Penna oli nyt pahalla päällään.

— Elkää huutako tänne janitsaarejanne, — sanoi hän; — sillä niin totta kuin eilen annoitte minulle tuon kirveen, joka tuossa riippuu, niin on minulla nyt halu koetella, mihinkä se kelpaa. Kas, kuinka vihaisesti se minuun muljottaa, tuo vanha, ryppyinen ihmiskauppias! Onpa hauska, onpa pyhä Tapani auta hauska, niinkuin unkarilaiset sanovat,

nähdä, kuinka nolona hän nyt seisoo siinä, tuo vanha verenimijä, kun kerrankin olin liika viisas onkeen tarttuakseni. Mitä teitte isälleni, jota juoksutitte ympäri maailmaa, — mitä veljilleni, jotka kasakoilla hakkautitte palasiksi, — mitä sisarilleni, — joilta peijasitte heidän isän perintönsä, — mitä Perttilän talolle, jonka tahdoitte ryöstää isäni pojalta? Ihmissaksa, minne hävititte sukuni?.

Hän tarttui kirveeseen ja heilautti sitä hurjasti. Yhä vimmaisemmin vyöryivät tuon juopuneen miehen silmät kuta enemmän nuo kauvan itäneet — niinkuin tiedämme, suurimaksi osaksi väärät — ajatukset saivat hänessä valtaa ja kuta enemmän hän itse kiihotti kiukkuaan, joka oli niin ylen tavatonta hänen hitaalle luonteelleen.

Vanhus kuuli kirveen hujautavan päänsä päällitse. Hän väisti, kasvojaan vähääkään värähtämättä; — silloin heittäytyi Ester heidän väliinsä. Hän iski kiinni aseelliseen käteen; hän katsoi juopunutta miestä lujasti silmiin ja sanoi tyynesti:

— Mene ja pane tupaan maata.

Penna tuijotti häneen. Hän koetti kiskoa kättänsä irti, mutta ei voinut. Tuo syvä, tyyni ja luja katsanto tunki läpi humalan sumujenkin ja vei hänet luonnon.

— Pitääkö minun mennä? — kysyi hän.

— Pitää, sinun pitää mennä, — vastasi Ester ja työnsi häntä hiljaa edellensä. Penna ei vastustellut. Voimakkaampi sielu oli voittanut hänen sielunsa.

Hetken kuluttua nukkui hän jo sikeässä unessa. Ester palasi hiljaa takaisin vanhuksen luo. — Isä, — sanoi hän, — tuommoiselle miehelle tahdoitte te uskoa tyttärenne.

33. Eerikki Ljung kuninkaan luona.

Sill'aikaa kuin Larssonin perheen sisälliset asiat kääntyivät vanhalle valtiopäivämiehelle odottamattomaan suuntaan, kiipesi kimmasti Eerikki Ljung pelkäämättä ylös Korsholman linnan portaita. Aluksi sai hän odottaa salissa muiden ylhäisten, kuninkaan seurueeseen kuuluvain herrain kanssa, sill'aikaa kuin porstua oli täynnä armonanoja, vanhoja invaliiteja ison vihan ajoilta, köyhiä ruununnrästeistä ahdistettuja talonpoikia, varpaansa palelluttaneita merimiehiä, ja eukkoja, jotka oivallisen puheenlahjansa avulla olivat valmistauneet laskemaan huolensa ja kipunsa valtakunnan majesteetin isälliseen helmaan. Kaikki nämä olivat nähtävällä kateudella katselleet sitä onnellista, joka pääsi sisään, sill'aikaa kuin vartija käännnytti heidät itsensä ovelta takaisin, ja hänen jälkeensä kirkui puheliain akka joukosta: »sanokaa maan isälle, että minä seison täällä«.

Saliin kokoontunut hoviväki oli sekin yhtä ihmeissään kimmastin puheillepääsöstä. Koetettiin urkkia syitä siihen, mutta huonolla menestyksellä. Eerikki piti salaisuutensa omanaan. Maaherrakaan ei malttanut olla sinnepäin viittaamatta. Eerikki vastasi, että hänen majesteettinsa oli kutsutanut häntä.

— Onko kysymys eläkkeestä teidän äidillenne?

— En tiedä.

— Mistä on kysymys?

— En tiedä.

— Oletko anonut puheillepääsyä?

— En, teidän armonne.

Maaherra Piper oli kuusikymmenvuotias sotavanhus, oli seitsentoistavuotiaana joutunut vangiksi Dnieperin luona ja kuusi vuotta Venäjällä oltuaan päässyt sieltä pois vankien vaihdossa. Hornin hallinnon aikana oli hän kauvan ollut syrjäytettynä, oli jo sentähden ollut innokas hattu ja oli nopeasti noussut arvosta arvoon, kun hatut pääsivät valtaan. V. 1746 oli hän tuolta vallassa olevalta puolueelta saanut

toimekseen maaherrana Pohjanmaalla pitää tätä levotonta maakuntaa kurissa. Pohjolaiset pitivät näet kovasti Myssyjen puolta muistellessaan, mitä vuosina 1742 ja 1743 oli tapahtunut, kuin myöskin siitä syystä, että vihasivat Etelä-Suomen aatelisia, jotka enimmäkseen olivat Hattuja. Kaupunkien porvaristot, Waasan porvaristo etukynnessä, kallistuivat nekin yhä edelleen Myssyjen puolelle ja Waasassa oli tuo vanha Myssyjen johtaja Larsson vielä vanhoillaankin kaikkivaltiaiden Hattujen vaarallinen vastustaja.

Maaherralla oli sentähden syytä kyllin jonkunlaiseen pelkoon, että kuningas saisi Waasassa kuulla asioita, jotka eivät juuri tienneet hyvää Hattujen hallinnosta. Hän pelkäsi pahaa porvariston kohta tapahtuvasta puheillepääsystä ja näki tarpeelliseksi vartioida hänen majesteettinsa molempia korvia niin huolellisesti kuin suinkin. Luultavasti tiesi hän myöskin — niinkuin pikkukaupungissa kaikki tiedetään — että Eerikki Ljung oli sukua vanhalle porvarikuninkaalle ja ajatteli kai, että poikaa kenties käytettiin aseena Jumala tiesi minkälaisiin salaisiin vehkeihin.

— Onko valtiopäivämies Larsson lähettänyt sinut tänne? — kysyi hän, terävästi katsoen poikaan.

— Ei, — sanoi Eerikki.

— Käytyäsi kuninkaan puheilla, tulet sinä heti kohta minun luokseni, — sanoi maaherra komentavalla tavalla.

Eerikki kumarsi eikä virkkanut mitään.

Hetken kuluttua tuli hänen majesteettinsa takaisin, ja neljännestuntia myöhemmin sai Eerikki käskyn astua kuninkaan makuuhuoneeseen. Kimnasistin sydän sykki levottomasti sinisen takin alla. — Mitä asiata mahtanee hänellä minulle olla? — kysyi Eerikki itseltään ja oli kysynyt jo samaa ainakin kaksikymmentä kertaa.

Ovi avattiin, kammaripalvelija jäi ulkopuolelle, ja Eerikki oli nyt valtakunnan keskuksessa eli — puhuaksemme hovirunoilijan tapaan — kahden kesken »auringon« kanssa.

Tämä pohjolan aurinko ja »Aleksander Magnus« istui tai oikeammin oli pitkällään sohvilla, puettuna keltaiseen silkkiseen yönuttuun, aamusaappaihin ja tekotukkaan, joka oli melkoista pienempi ja keveämpi kuin se raskas ja avara tekotukka, jota hän käytti juhlallisesti esiintyessään. Lähimmässä nojatuolissa istui henkilöäkäri Petersen, ainoa, joka tällä ker-

taa oli hänen majesteettinsa luona. Ett'eivät mitkään korkeat kivut tällä kertaa olleet vaatineet hänen läsnäoloaan, näkyi selvästi kuninkaan muhoilevasta muodosta. Tuo viekas lääkäri, joka hyvin kyllä ymmärsi, että terveydestään nauttivaa majesteettia on huviteltava toisilla resepteillä kuin majesteettia, jolla on jalkaleini, oli luultavasti juurikään kertonut jonkun hauskan kaskun, sillä Aadolf Fredrikillä oli vielä Eerikin sisään astuessa huulet hymyssä, kun hän sanoi:

— Verfluchte Geschichten! Ist der Kerl denn geradezu toll? Mutta sairaanne odottaa teitä, tohtori!

Henkilääkäri meni, ja Ljung seiso ihan ypöyksin »auringon« edessä.

— Tule likemmä, — sanoi kuningas kinnasistille, joka sievimällä kumarruksella, minkä tehdä osasi, raapasi mattoa oven edessä.

Eerikki siirsi niin hyvin kuin voi jalkansa muutamia askelia eteenpäin.

— Mikä on nimesi?

— Eerikki Ljung.

Kuningas silmäili kirjettä, jonka hän otti esiin salkustaan. — Ljung? — sanoi hän. — Olisinko erehtynyt?

— Isäni nimi oli Pehrson, — vastasi Eerikki vähän peloissaan.

— Pehrson! niin juuri. Sinä olet sorvarin sälli?

Eerikki vastasi kaikessa alamaisuudessa olevansa kinnasisti Strengnäsissä.

— Mutta sinä osaat sorvata?

— Olen vähän oppinut isältäni.

— Sinähän sitä olit, joka — annas olla, Ulriksdalissa? Niin, ja sitten Drottningholmassa? Sinä sorvasit nappia?

Eerikki kumarsi.

— Jotenkin hyvin . . . Sinulla on kykyä siihen. Sinusta voi tehdä jotain. Sinut voisi lähettää Hannoveriin tahi Braunschweigiin oppimaan tuota taidetta. Se on kaunista taidetta.

Ja samassa huokasi kuningas Aadolf Fredrik syvään. Oli hetkiä, jolloin matkavaunujen ratas, puhumattakaan onnen pyörivästä rattaasta näytti hänestä sekä epämiellyttävämmältä että epäluotettavammalta kuin sorvipenkin ratas.

Eerikki vastasi kaikessa alamaisuudessa, että hän toivoi syksyllä pääsevänsä ylioppilaaksi.

Hyvän kuninkaan kasvot synkkenivät. — Minä tiedän, — sanoi hän. — Kreivi Tessin puoltaa ja suojelee sinua. Kuinka kauvan olet ollut tekemisissä kreivi Tessinin kanssa?

— Minulla ei ole ollut sitä kunniaa, että hänen ylhäisyytensä olisi tuntenut minut ennen kuin Ulriksdalissa, kun jätin hänelle erään kirjeen.

— Nuori mies, sinä olet antanut viekoitella itsesi vaaralliselle tielle, ja ainoastaan vilpítőn tunnustus voi vielä sinut pelastaa. Saat kiittää minun armoani ja omaa nuoruuttasi siitä, ett'et joudu ruusukammioon. On olemassa niitä, jotka ovat ajatelleet sen paremmaksi keinoksi. Mutta sinussa on jotakin, joka minua miellyttää ja minä tahdon kuulla, mitä sinulla on sanottava puolustukseksi.

Eerikkiä puistatti. Jo lapsena oli hän kuullut äitinsä puhuvan ruusukammioista, — tuosta pahassa huudossa olevasta vankilasta Tukholmassa, jossa oli tapana kiduttaa vankeja tunnustukseen.

Kuningas jatkoi: — Keneltä oli kirje kreivi Tessinille?

— Arkkiaatteri Linnaeukselta.

— Linnaeukselta? Mitä se merkitsee? Voitko sen näyttää toteen.

Onneksi oli Eerikillä taskussaan kirje Eriika Lindelialta, jossa tämä muun muassa kertoi, että arkkiaatteri oli saanut kirjeen kreivi Tessiniltä, joka oli luvannut pitää Eerikkiä mielessään, niin että tämä saisi jonkin kuninkaallisen stipendion. Punastuen otti Eerikki esille tämän kirjeen.

Kuningas luki sen ja hänen otsansa kirkastui. — Eikö sinulla ole ollut mitään muuta tekemistä kreivi Tessinin kanssa?

— Ei mitään muuta, teidän majesteettinne.

— Entä ottelusi kruununprinssin kanssa? Ja valepukusi Drottningholmassa?

Eerikki kertoi lyhyesti sen, mitä lukija jo tietää. Hänen majesteettinsa kävi yhä tyytyväisemmän näköiseksi ja remahti viimein nauruun.

— Sanoihan minä sen! — huudahti hän iloisesti. — Mutta he tahtoivat kaikin mokomin saada sinut valtakunnan pettäjäksi. Yhden neuvon tahdon antaa sinulle, poikaseni.

Kavahda naisia; he eivät saata koskaan antaa anteeksi sille, joka kerta on loukannut heidän turhamielisyyttään. Ja ennen kaikkea, kavahda tanssijattaria kuninkaallisessa balettijoukossa. *Sacre nom*, ell'en olisi pitänyt sinun puoltasi, olisivat he tehneet sinut pari tuumaa pitemmäksi tahi lyhemmäksi ruusu-kammiossa, ja minun olisi ollut sääli nuorta miestä, joka on osottanut niin suurta taipumusta sorvaamiseen. Menehän nyt kuitenkin Turkuun. Sinne tultuasi tahdomme armollisesti katsoa, mitä voimme tehdä hyväksesi. Yksi stipendio tulee vapaaksi syksyllä.

Eerikki luuli tätä merkiksi siitä, että saisi mennä ja kumarsi kaikkein alamaissimmasti kaikkien taiteen parhaiden sääntöjen mukaan.

— Odota, — sanoi hänen majesteettinsa. — Muistelen, että kreivi Bertelsköldkin on puhunut puolestasi. Tunnetko kreivi Bertelsköldin?

Eerikki kertoi kiitollisesti kreivin hyvyydestä häntä kohtaan.

— Tunnetko myöskin erään entisen valtiopäivämiehen Larssonin täällä Waasassa, jota kutsutaan porvarikuninkaaksi?

— Hyvin hyvästi, teidän majesteettinne.

— Hänellä sanotaan olevan tytär. Minkälainen ihminen hän on?

Ensi kerran elämässään oli Eerikki nyt joutunut antamaan todistusta toisen maineesta. Hän ei voinut vastata muuta kuin: — Kyllä hän on hyvä ihminen.

— Tyhmiä juttuja, — virkkoi kuningas, puoleksi nauran, puoleksi harmissaan. Eerikki ymmärsi, että kuningas oli saanut kuulla kreivin kummallisesta rakkaudesta. Hänen sydämensä säpsähti, sillä hän odotti uusia kysymyksiä samaan suuntaan.

Mutta kun hänen majesteettinsa ei jatkanut, pisti Eerikille päähän kovin rohkea tuuma. — Nyt tai ei koskaan, — ajatteli hän.

— Teidän majesteettinne, — julkeni hän sanoa, — kreivi Bertelsköld tahtoo naida Ester Larssonin.

Kuningas naurahti. — Niin sanotaan, — virkkoi hän.

— Parempaa kreivitärtä ei hän saa ikinä, — vakuutti Eerikki, jonka mieltä kuninkaallinen hymyily yhä rohkasi.

Eerikki Ljung kuninkaan luona.

— Ester Larsson on kasvatettu aatelisneidin tavoin Tukholmassa, eikä kellään aatelisneidillä ole parempaa sydäntä.

— Huomaan, — sanoi kuningas, jota tämä keskustelu huvitti, — että hänellä tänään on hyvä puolustaja. Mikä estää häntä sitten kreivittäreksi tulemasta?

— Hänen isänsä.

— Hän ei tahdo? Sehän on mainiota.

— Hän on liian ylpeä.

— Kuinka? Liian ylpeä antaakseen tyttärensä tulla kreivittäreksi?

34. Kuninkaan puheilla.

— **M**eidän kunnioitettavalla *Waasa-serkullamme* näkyy olevan oma politiikkansa, — vastasi kuningas nauraen sukkeluudelleen. — Porvarikuninkaan-kin tulee olla itsevaltiias valtakunnassaan; ei saa puolustaa kapinan tekijöitä. Neitsyt Larsson ei saa alentua niin, että rupeaisi kreivittäreksi. Meidän suuri Linnaeus sanoisi: tuosta kaalimadosta ei tule Apolloa.

— Jos teidän majesteettinne on niin armollinen, että sanoo sanankaan, niin on kaikki kääntyvä hyvinpäin, — sanoi Eerikki rohkeasti. — Ei ole ensi kerta kuin kuninkaan sana oikasee sen, mikä on vinoa suvussamme.

— Vai niin? — sanoi kuningas, josta tuo suorapuheisuus lienee tuntunut raittiilta ja hyvältä kaiken sen alamaisen sanatulvan perästä, joka matkalla oli hänen korviaan kiusannut. — Se mahtoi olla kuningas Teiren hallinnon aikana?

— Kuningas vainaja ja kuningatar Ulrika Eleonoora panivat toimeen minun vanhempaini häät ja ne pidettiin Tukholman linnassa, — vastasi Eerikki hätäytymättä. Jos teidän majesteettinne tahtoo olla niin armollinen . . .

— Ja noudattaa esimerkkiä? Käänny kuningattaren puoleen, poikasi, hän on taitavampi tällaisissa hallitustoi-
missa, vaikka epäilenkin, olisiko hänellä tällä kertaa halua
auttaa noita rakastavia. Mutta kerro minulle jotain vanhem-
paisi saamasta kuninkaansanasta.

Eerikki kertoi, mitä tiesi tästä tapauksesta eikä unoh-
tanut äitinsä käskyä muistaen mainitsemasta isän ansioita.
Kuningas kuunteli häntä tarkkaavasti ja armollisesti ja sanoi
sitten:

— Sano äidillesi, että hän iltapäivällä antaa sisään
paperinsa hovimarsalkka vapaaherra Löwenille, niin saadaan
nähdä, mitä voimme tehdä hänen hyväkseen. Se on oleva
meidän asianamme; urhoollisen sotamiehen leski ei saa puutetta
kärsiä. Tuo toinen asia ei kuulu minuun.

— Teidän majesteettinne ei tiedä, kuinka asianlaita on,
— jatkoi Eerikki itsepintaisesti, ja nyt kertoi hän omalla
laillaan, kuinka erään kilpailijan kosto oli tehnyt kreivi Ber-
telsköldin raajarikoksi.

Kuningas pudisteli päätänsä ja näytti käyvän kärsi-
mättömäksi. Aika oli tullut, jolloin porvaristo oli puheille
päästettävä.

Vaan Eerikki ei aikonut päästää tilaisuutta käsistään
ja turvautui nyt apukeinoon, jonka hän varalta oli kätkenyt
taskuunsa kotoa lähtiessään. — Teidän majesteettinne oli niin
armollinen ja lupasi suostua pyyntööni, kun ensikerran toisin
jotain nähtäväksi, sanoi hän punastuen.

— Mitä se on?

— Se on rasia, jonka teidän majesteettinne oli niin
armollinen ja lahjoitti minulle, — vastasi Eerikki, ojentaen
rasian esiin.

— Minä muistan sen, — sanoi kuningas nauraen. —
Mutta minä olen jo suosiollisesti myöntänyt sinulle kaksi asiata.

— Ei kahta kolmannetta, teidän majesteettinne! —
sanoi poika rohkeasti. — Antakaa Ester Larsson kreivi Ber-
telsköldille, niin kolme hyvää ihmistä siunaa teidän majes-
teettianne.

— Sitä en epäile, koska minulle on sitä niin usein
vakuutettu, — jatkoi kuningas, — ja minä huomaan, että
sinä osaat sorvata pikku juonia samalla menestyksellä kuin
nappiakini. Mene; — saadaan nähdä, mitä voin tehdä.

Eerikki oli siksi kokenut, että ymmärsi, kuinka vähäiset hänen toiveensa olivat tuossa asiassa. Hän kumarsi kaikkein alamaisimmasti ja kysyi, suvaitisiko hänen majesteettinsa, että hän saisi tehdä maaherralle tilin hänen majesteettinsa armollisista sanoista.

— Mitä sinulla on maaherran kanssa tekemistä? — kysyi kuningas otsaansa rypistäen.

— Hänen ylhäisyytensä näytti haluavan tietää, mitä teidän majesteettinne on nähnyt hyväksi lausua minulle ja on hän käsenyt minun teidän majesteettinne puheilla oltuani tulla hänen luoksensa.

— Mitä hän sillä tarkoittaa?

— Sitä en rohkene arvata, — vastasi Eerikki viekkaasti, — mutta minä luulen, ett'ei kaikkia, mitä täällä Waasassa sanotaan, suotaisi saatettavan teidän majesteettinne armollisiin korviin.

— Poika, — sinä olet viekkaampi kuin sinun on lupa olla. Mitä sanotaan täällä Waasassa?

— Jos ei teidän majesteettinne pane pahaksi . . .

— Puhu. Sallin sinun puhua.

— Täällä sanotaan, että maaherra puolustaa erästä puoluetta, jota kutsutaan . . .

— Minä tiedän, minä tiedän. No, mitä sanotaan Hatujen hallinnosta?

— Sanotaan, että Hatut pettävät teidän majesteettianne, että kansa on tyytymätön ja että kauppa kituu ja kuolee, jos asiat menevät entistä menoaan.

— Ah, — murahti Aadolf Fredrik huoaten, — kyllä ymmärrän. Piperkin tahtoo opettaa minua valtakuntaani hallitsemaan? — Mutta mitä kansa sanoo minusta?

— He sanovat, että teidän majesteettinne tekisi maan onnelliseksi ja rikkaaksi, jos teidän majesteettinne saisi valita, — vastasi Eerikki.

— Hyvä on; — mene ja sano maaherralle, että olen myöntänyt sinun äidillesi eläkkeen, — sanoi kuningas synkein silmin.

Eerikki meni. — Mitähän tuo viimeinen merkitsi? — tuumi hän mennessään.

Mutta kuningas Aadolf Fredrik mietti hetkisen, ennenkun soitti kammaripalvelijataan. — Joka paikassa noita kiro-

tuuta, vallanhimoisia Hattuja! — sanoi hän. Milloin se päivä koittanee, kun tämän hyvän kansan tahto täytetään ja minä itse saan sen onnesta huolta pitää? Malttakaa, herrat kreivit ja maaherrat, se päivä on ehkä lähempänä kuin luulettekaan! Sillä välin on tarpeellista, että suosittelemme Myssyjä puolellemme. Larsson kuuluu olevan niiden johtaja porvarissäädyssä . . . Olkoon . . . saas nähdä . . . hyvä puolisoni . . . mutta pitääkö minun aina olla oikkujen heiteltävänä? . . . Sepä tulee olemaan oivallista: Waasan prinsessa alentunee kyllä rupeamaan kreivittäreksi.

Kuningas soitti. Kammaripalvelija astui sisään.

— Porvaristo saa tulla sisään!

Hetken kuluttua näki hänen majesteettinsa hyväksi seurueensa ympäröimänä, joka oli loistavampi kuin kuningas itse, päästää Waasan kaupungin maistraatin ja porvariston puheilleen. Tuo ainoastaan kahtatoista kyynärää pitkä, yhtä leveä ja vaan $5\frac{3}{4}$ kyynärää korkea huone oli täynnä kuninkuuden varjoa ja kansan alamaisuutta.

Vahingoksi jälkimaailmalle on tarkka kertomus sekä tästä tärkeästä tapahtumasta että myöskin kuninkaan koko olostä Waasassa joutunut hukkaan, jonka tähden lukijakin, paha kyllä, jääpi osattomaksi kaikista niistä alamaisista puheista ja kaikista niistä huokauksista, joita nöyryys ja mielihartaus, yhdessä todellisten tarpeiden kanssa, lienee tässä tilaisuudessa pusertanut kaupungin viranomaisten huuililta. Kerrotaan — millä historiallisella varmuudella, jääköön sanomatta — että valtiopäivämies Larssonin harmaantunut, koukistunut, mutta vielä kookas ja kunnioitusta herättävä vartalo ennen muita oli kiinnittänyt kuningas Aadolf Fredrikin huomiota; että kuningas armollisimmalla kärsivällisyydellä oli kuunnellut uudistettuja alamaisia anomuksia, että kaupunki saisi merikaupungin vapaudet; — että vanha Larsson hartaasti, kaunopuheliaasti ja rohkeasti oli puolustanut tätä pyyntöä, joka oli hänen elämänsä päämaali, ja että kuningas oli luvannut, valtakunnan säätyjen suosiollisella luvalla ja suostumuksella, ottaa tämän asian vakavan harkinnan alaiseksi. Sekin oli tunnettu asia, että Hatut sitkeästi vastustivat tätä oikeutettua pyyntöä — jonka vuoksi Pohjanmaan kaupungit vihasivat heidän hallitustaan — ja että vasta sitten, kun Myssyt olivat päässeet valtakunnan peräsimeen, Waasa y. m.

Suomen kaupungit vihdoin viimein saivat tämän ikävöidyn oikeuden vuonna 1765, vaikk'ei Larssonin oltu sallittu nähdä tämän hänen hartaimman toivonsa toteutumista.

Kerrotaan myös, että maaherra Piper tämän vastaanoton aikana oli ollut korvat höröllään; ollen kuitenkin tarpeeksi taitava hovimies ymmärtääkseen kuninkaan mielialan, ei hän sekaantunut puheisiin, vaan pani kuitenkin tarkasti mieleensä, mitä hän katsoi salaisiksi vehkeiksi puoluettaan vastaan, muun muassa senkin kummallisen seikan, että hänen majesteettinsa oli nähnyt hyväksi suoda vähäpätöisen kimmastistin,

jonka korvantaustat tuskin vielä olivat kuivat, olla puolen tuntia kahdenkesken puheillansa, sill'aikaa kun hänen ylhäisyytensä itse ja niin moni muu mainio mies sai odottaa etehisessä.

Kun vastaanotto oli päättynyt, suvaitsi hänen majesteettinsa armossa käskeä maistraatin ja porvariston päivällisille ja yhtä armollisesti kutsua valtiopäivämies Larssonin erityisesti puheilleen.

Maaherra oli tuskin saanut viiden minuutin verran aikaa hengähtääksensä, kun hän käsketti Eerikki Ljungin eräasen huoneeseen ja vaati äänellä, joka ei mitään vastustelemista suvainnut, tarkkaa selontekoa siitä, mitä kuninkaan luona oli puhuttu.

Eerikki näytti tätä kysyttäessä tuiki tyhmältä, sormieli lakkiaan ja tunnusti, että hänen majesteettinsa isällisessä arnessaan oli myöntänyt eläkkeen hänen äidillensä, jonka vuoksi äidin tuli jättää paperinsa sisään iltapäivällä.

— Eikö mitään muuta? — kysyi ankara herra katsoen terävästi kinnasistia silmiin.

— Enpä muista muuta olleen, — vastasi Eerikki.

— Sinä valehtelet, poika! — sanoi vihastunut maaherra. — Sinä olet käynyt muiden asioita. Hänen majesteettinsa ei tarvinnut puolta tuntia myöntyäkseen niin mutkattomaan anomukseen.

— Kah — nyt muistan, — jatkoi Eerikki haraisten korvallistaan. — Kuningas oli niin armollinen, että...

— Totuus ilmi, lurjus! Mitä se oli?

— Hänen majesteettinsa oli niin armollinen, että antoi minulle rasian.

— Mitä sinä lörpöttelet?

— Tässä teidän ylhäisyytenne saa nähdä. Minä en tätä ymmärrä, vaan luulen sitä — nuuskarasiaksi!

— Ulos ovesta, — riivattu konna, kyllä minä vielä joskus toiste otan sinusta selvän! — ärjyi maaherra.

35. Kuninkaan päivänä Waasassa.

Kuningas Aadolf Fredrik oli ottanut valtiopäivämies Larssonin yksityisesti puheilleen. Vanhus näytti tuntevan, että hän nyt viimeisen kerran puhui maansa ja kaupunkinsa asioissa. Hän oli ankarasti arvostellut Hattujen koko hallitusjärjestelmää, — oli lämpimästi ja kaunopuheliaasti puolustanut Myssyjen politiikkaa, — oli erittäinkin mitä välttämättömpänä asiana laskenut kuninkaan sydämmelle, että kauppa irroitettaisiin niistä kahleista, joilla Tukholman kateus koki sitoa kilpailijoitansa. Hän oli päästänyt ilmoille juurtuneen vihansa kaikkea aatelisvaltaa vastaan, — oli harmilla ja inholla lausunut mielipiteensä neuvoskunnan toimeenpanemista uusista kuninkaan vallan rajoituksista Aadolf Fredrikin valtaistuimelle noustessa, — oli vakuuttanut kuninkaalle aatellittomain säätyjen suostumuksen kuningasvallan laajentamiseen neuvoskunnan, joskaan ei säätyjen kustannuksella. Ja kuningas oli hetken aikaa mielihyvällä kuunnellut tätä puhetta. Aadolf Fredrikillä oli herkkä ja tunteellinen sydän; hän ymmärsi kunnioittaa tätä rohkeamielistä puhetta, joka muutenkin oli sopusoinnussa hänen omien mielipiteittensä kanssa, ja tätä harmaantunutta patriarkkaa, joka noin arvokkaasti asetti elämänsä kokemuksen aarteet kuninkaansa eteen.

Mutta valitettavasti ei ollut Aadolf Fredrik rakennettu siitä puusta, joka lujudellaan perustaa valtakuntain menestyksen. Vaikka hänellä olikin hyvä tahto, kyllästyi hän pian vakaviin asioihin, ja kun hän aina oli tottunut tärkeissä

asioissa turvautumaan puolisonsa terävään älyyn, epäili ja pelkäsi hän omin päin mitään päättämästä. Vanhan Larssonin tuumat, jotka eivät tarkoittaneet sen vähempää kuin vallankumousta aatelittomain säätyjen avulla neuvoskuntaa ja vallitsevaa ylimyskuntaa vastaan, tekivät hänet neuvottomaksi. Hän ei oikein tiennyt, mitenkä hänen tuli kohdella tätä miestä, joka rohkeni sanoa hänelle: valitse! ja valtakunnan etevimmille miehille: luopukaa vallasta! Oman heikkouden tunto tuon voimakkaan luonteen rinnalla saattoi hänet hämille. Ja tästä pulasta päästäkseen, turvautui hän toiseen asiaan.

— Me kiitämme teitä ilmoituksistanne. Kuninkaan tulee kuunnella totuuden puhetta, varsinkin luotettavan ja uskollisen alamaisen suusta, ja me tulemme sitä sopivassa tilaisuudessa muistelemaan ja punnitsemaan. Te olette rehellinen ja kuninkaanne suosiota hyvin ansainnut mies. Me haluamme antaa teille todistuksen siitä. Te tulette olemaan ensimmäinen kauppias, joka saa pohjantähden ritarikunnan arvomerkin.

— Kiitän teidän majesteettianne, vaan minä olen liian vanha leikkikaluja kantamaan.

— Kuinka? Joku arvonimi siis miellyttäisi teitä enemmän? No niin, minä nimitän teidät kauppaneuvokseksi.

— Kiitän teidän majesteettianne, mutta korkeammaksi kuin minkään muun arvaan minä sen arvonimen, jonka teidän majesteettinne vast'ikään näki hyväksi antaa minulle: rehellisen miehen arvonimen.

— Joku palkinto tulee teidän kumminkin vastaanottaa, — sanoi kuningas käyden tyytymättömäksi.

— Vähäiset palvelukseni ovat moninkertaisesti palkitut, jos teidän majesteettinne näkee hyväksi myöntää Waasalle merikaupungin oikeudet.

— Minä kunnioitan teidän epäitsekkäisyyttänne; mutta, hyvä Larsson, tämä asia ei ole meidän vallassamme. Me tahdomme tehdä, mitä voimme. Te tiedätte, kuinka vähän voimme. Jos luoja ja kansan luottamus joskus antavat meille mahdollisuuden vaikuttaa maamme hyväksi, on teidän toivomuksenne ennen muita otettava huomioon. Mutta elköämme enää siitä puhuko. Onko teillä perhettä?

— On, teidän majesteettinne; kaksi poikaa ja yksi tytär elossa, paitse lapsen lapsia.

— Me haluamme tutustua niin ansiollisen miehen perheeseen. Jos teille sopii, tahdomme illalla kello kuuden aikana käydä luonanne.

— En voi sanoin kiittää teidän majesteettinne armosta.

— Olemme iloiset voidessamme olla muutamia hetkiä teidän vieraananne. Mutta minä panen erään ehdon, — jatkoi kuningas sillä herttaisella äänellä, joka sopi hänelle niin hyvin ja jolla hän niin usein voitti alamaistensa sydämmet, — ei mitään kursailuita! Erittäinkin, ei mitään puheita!

— Me olemme halpaa porvarillista väkeä, — vastasi Larsson. — Koko vähäinen taloutemme on teidän majesteettinne palvelukseksi, mutta alamainen kunnioituksemme ei osaa koreita sanoja käyttää.

— Hyvä, on. Elkkääkä antako liikkeenne ja asiainne menon häiriytyä tulostamme. Auf Wiedersehen; tulettehan päivällisille luoksemme?

Valtiopäivämies kumarsi ja vastaanotto oli loppunut.

Kohta sen jälkeen ratsasti kuningas, loistavan seurueensa kanssa, porvarikaartin katselmusta pitämään. Kukapa ei silloin olisi tahtonut olla muassa! Kaikki, jotka kynnelle kykenivät Waasassa, olivat liikkeellä, yksin kapalolapsetkin, joita heidän äitinsä kantoivat sylissään. Päivä oli lämmin ja porvarisotilaat hikoilivat surkeasti uusissa sarka-univormuissaan, jotka olivat maksaneet räätäleille niin monta unetonta yötä. Yhtäkaikki ottelivat nämä sen ajan Waasan pojat urhoollisesti kuninkaan ja isänmaan puolesta, — juoksivat lihavana, punaposkisina ja palavin päin ja tekivät temppunsa tavalla semmoisella, joka kenties ei olisi herättänyt yhdeksänentoista vuosisadan korpraalien ihastusta, mutta joka katsottiin mestarilliseksi Fredrik II:sen aikakaudella. Kuningas suvaitsi useita kertoja lausua korkean tyytyväisyytensä — sotajoukot hurrasivat, ja nuo monet tuhannet katselijat, jotka jo olivat ehtineet lepuuttaa keuhkojaan eilisestä, yhtyivät sydämmen pohjasta tähän sotahuutoon.

Waasassa kerrotaan vieläkin eräs juttu tästä ylen merkillisestä tapahtumasta. Herrat Bladh ja Thölberg — molemmat mahtavia miehiä ja molemmat hyvin sotaisella tuulella siitä kunniasta, kun olivat saaneet »Aleksander Magnukselle« näyttää neroaan sota-asioissa, jota ei kukaan tätä ennen ollut tiennyt heillä olevankaan — johtivat joukkoja: Bladh

hevosväkeä ja Thölberg jalkaväkeä. Kaikki kävi mainiosti, aina siihen asti, kunnes Thölberg innoissaan tuli asettuneeksi joukkoineen hevosväen eteen, niin että tätä arveluttavasti estettiin liikkumasta. Molempain joukkojen välillä oli, niinkuin muistamme, jo ennen ollut kateutta olemassa. Kun siis hevosväki ei päässyt paikaltaan liikahtamaan ja kun jalkaväki kuuli hevosten puhkavan juuri selkänsä takana, oli luultavasti vaan tämä juhlallinen tilaisuus ja kuninkaan läsnäolo syynä siihen, ett'eivät nämä urhot käyneet kiväärinperillä ja miekanterillä huimimaan toisiaan, niinkuin Pohjanmaalla on tapana, kun ystävät joutuvat riitaan pitopaikoissa, — vaikkakin taistelu silloin tavallisesti toimitetaan aidanseipäillä. Eritäinkin oli Bladhin vaikea sulattaa tätä herjausta joukkoaan kohtaan ja vaati hän Thölbergin kaksintaisteluun Korsholman hakaan. Molemmat olivat kumminkin käsketyt päivällisille kuninkaan luo. Thölberg, joka oli uskollinen alamainen ja piti hyvän päivällisen miekaniskuja parempana, totteli käskyä, Bladh sitä vastoin ei totellut. Miekkailuun vaatimus tuli tunnetuksi, Bladhia lähetettiin hakemaan ja löydettiin hänet määrätyltä paikalta, jossa hän kiroillen oli kävellyt ja odottanut hidasta vastustajaansa. Sovinto lienee sitten tehty, mutta kuitenkin olivat kuninkaan päivälliset, ainakin Bladhin silmissä, arveluttavasti vahingoittaneet Thölbergin sotaista mainetta.

Olisi nyt aika käydä arvokkaasti kertomaan näistä erinomaisista päivällisistä, joilla ei ole vertaistaan Pohjanmaan keittotaidon historiassa ja joissa tarjottiin niin peräti toislaisia ruokia kuin siinä yksinkertaisessa ateriasa, jonka Kaarle IX — ollen silloin vielä kruunun tavoittelija — 152 vuotta sitä ennen valmistutti itselleen »Mussarinkylässä« ollessaan paluumatkalla Pohjanlahden ympäri. Olkoon vaan mainittu, että mestarikokki Arelius esitti loistavan näytteen verrattomasta taidostaan kalakastikkeen valmistamisessa, — että hänen esimiehensä, kyökkimestari Björck kehuskeli tuosta mainiosti onnistuneesta juottovasikasta, maukkaasta ja todellisesti kotimaisesta kalkkunasta ja että hän vielä päälliseksi piti kunianaan tuon ison hauin, joka herätti sanomatonta ihailua. Jos tähän lisäämme, että hänen majesteettinsa suvaitsi kuninkaallisesti nauttia laitoksista, — että seurue niinkään osoitti, että matkustukset edistävät ruokahalua, — että porvarit luki-

vat ruokalajia sormillaan, osatakseen tehdä niistä tilin rouvilleen kotona, — että maistraatti sulasta alamaisesta kunioituksesta tuskin rohkeni viedä kahvelia suuhunsa ja läikäytti joka toisen lusikallisen lihalientä lautaselle, koska herrat eivät tohtineet laskea silmiään hänen majesteetistaan soppaan, — ja että kaikki tämä tapahtui julkisessa ateriapöydässä avo-naisten ikkunain edessä lukemattoman, ulkopuolella seisovan väkijoukon läsnäollessa, — niin saatamme johonkin määrin mielessämme kuvailla tämän merkillisen tapauksen. Nähdä kuninkaan syövän, oikein syövän, — suokaa anteeksi, aterioivan, — niinkuin muutkin ihmiset, se oli jotain tuiki merkkillistä! Kun ihmisten on mahdoton muistaa, mitä on tapahtunut 150 vuotta sitten, oli monella varsin kummalliset ajatukset kuninkaasta ja hänen elämäntavoistaan. Että noin ylhäinen henkilö söisi muuta kuin rusinoita, viikunoita ja lakritsaa, tahi joisi muuta kuin kirkonviiniä, sitä oli monen katselijan mahdoton käsittää; että hän alentui aina siihen määrin, että käski tuoda lasillisen vettä ja todella joikin sen, oli vielä mahdottomampaa ymmärtää. Ainakin olivat he odottaneet, että hän jollakulla kenraalilla syötättäisi ja jollakulla valtioneuvoksella palveluttaisi itseään. Kuninkaan leveähelmainen, kullankirjailtu hännystakki, hänen komea teko-tukkansa siroine kankipalmikoineen (hännystakki ja kankipalmikko olivat uudenaikaisia laitoksia), sinettisormus hänen sormessaan, kankea rintaröyhelö, hienot pitsikalvoiset, hänen armollinen hymyilynsä, ja erittäinkin hänen hyvä ruokahalunsa herättivät yleistä ihmettelyä. Pohjanmaan kansavalta-laiset katselivat taas, samoin kuin kuninkaan tullessakin, oikein sydämmen ilolla noita suuria herroja, jotka majesteetin rinnalla näyttivät niin kovin pieniltä; itse maaherrakin kutistui siinä kääpiöksi ja rovasti Hedman, joka seisoi niin suorana saarnastuolissa, seisoi nyt selkä koukussa turhaan etsien tilaisuutta saadakseen lopettaa puheensa, joka eilen niin äkki- arvaamatta oli keskeytynyt.

Yksi puhe siellä kumminkin pidettiin, mutta aivan lyhyt, ja sen piti maaherra, joka alamaisuudessa esitti hänen majesteettinsa maljan. Nyt jyskivät kanuunat valleilta, nyt herättivät hurraahuudet ruokasalista raikuvan vastakaiun noiden lukuisain katselijain joukossa tuolla ulkopuolella, ja yli avarain, Pohjanmaan viljavien lakeuksien kulki sinä päivänä

riemuhuuto, joka olisi voinut herättää nuijasodan ammoiden aikoja maaksi maatuneet urhotkin heidän haudoistansa.

Yhdellä ainoalla talolla Waasassa ei ollut aikaa lähettää katselijoita Korsholman päivällisiin, ja se oli valtiopäivämies Larssonin talo. Siellä odotettiin kuningasta, siellä lakaistiin, pestiin, pudisteltiin tomua ja pyyhittiin, siellä lehditettiin, — siellä oli nuorilla ja vanhoilla sydän kintaan peukalossa. Molemmat isännät, isä ja poika, olivat menneet kuninkaan päivällisille, mutta ennen lähtöään olivat he antaneet väelleen määräykset mitä tarkimmat. Nämä eivät olleetkaan helpot täyttää. Ei yhtään kauppa-asiata saanut keskeyttää, ei yhtään talonpoikaa pantu poismenemään, ennenkun hän oli saanut tervatynnyrinsä merkityksi, suolansa tahi tupakinlehtensä oikein kärryihin pannuksi. Tämä oli kunnianasia: porvarikuninkaan talo ei saanut, niinkuin muut, nelinkontan ryömiä ylhäisten vallanpitäjain edessä; sen tuli kunnioittavasti ja kuitenkin selkä suorana avata porttinsa maan isälle. Mutta joka näki miten tuolla sisällä puuhattiin, mikä hyörinä ja pyörinä siellä vallitsi ja millä maltillisella neuvokkuudella Ester Larsson kälyksiensä avulla koki saada sekasortoa järjestykseen, se huomasi kyllä, että tässäkin kopeassa talossa oli ruvettu suurempaan puuhaan kuninkaan käynnin johdosta kuin sen esimiehet tahtoivat näyttää.

Inhimillinen turhamielisyys, kuinka monenlaisissa puuissa sinä liikut! Kerjäläismunkin harmaan viitan alla piilee paavin vallanhimo; kärjäkirjurin nöyrään kumarrukseen kätkeytyy kansavaltaisen armollinen alentuvaisuus; tylyn liikemiehen vekseleitä miettivän otsan alta luikahtaa syrjäilmäys siihen tyhjään turhuuteen, jota hän niin syvästi ylenkatsoo. Ei ole yhtään kansavaltalaista, jonka takin alla ei olisi taipumuksia täydelliseen itsevaltiuteen.

36. Valtakunnan ja porvariston majesteetit.

Kuninkaan aiottua käyntiä valtiopäivämies Larssonin luona ei ollut käynyt salassa pitäminen. Kaupunki tuli uudestaan liikkeelle, kansaa keräytyi portin ulkopuolelle, mikä yritti tunkeutua kartanollekin ja saatiin ne vaan vaivoin peräytymään. Kateus menestyy liian hyvin pikkukaupungeissa ja rikkaalla Larssonilla oli monta vihamiestä, ja nämä keksivät kummallisia juorujuttuja. Muuttamat väittivät, että tämä kopea porvari oli heittäytynyt polvilleen kuninkaan eteen ja ostanut aateliuden arvokirjan kuudella tynnyrillä kultaa. Toiset tiesivät kertoa, kuinka hän oli saanut yksin-oikeuden viedä jyviä ulkomaille ja tuoda suoloja maahan. Toiset taas olivat kuulleet, että Larsson oli ottanut lahjoja, tettiin kyllä keneltä, ja hieroi kauppaan myömisestä venäläiselle.

Kuninkaan seurue ei ollut juuri milläänkään tästä vieraisa-käynnistä, joka ei ollut mitään tavatonta. Ainoastaan maaherra Piperillä oli syynsä sen johdosta epäillä joitain erityisiä tarkoituksia, eikä hän kokonaan erehtynytäkään.

Kello neljä minuuttia yli kuuden näki hänen majesteettinsa hyväksi, ajeltuaan kaupungin ympäristössä, pidätystä vaununsa Larssonin portille ja astua ulos väkijoukon ympärillä hurratessa. Valtiopäivämies oli hänen majesteettiaan vastassa, nuorempi Larsson piteli vaunujen astuinlautaa ja molemmat he saattoivat asuntoonsa tämän korkean ja armollisen vieraan, jonka mukana oli vaan maaherra, lääkäri ja pari kammariherraa.

Piha oli koivuilla lehditetty, ja portista rappusille vei käyntimatto, hienoa sinistä verkkaa. Muutamain askelten päässä siitä seisoivat kärkyt, joiden kuormana oli tervatyynyreitä, ja edempänä toiset, joiden kuormana oli suoloja. Kauppapuoti oli auki ja siellä ostettiin ja myötiin. Rappuset, porsua ja koko salin lattia olivat peitetyt kalliilla Flanderin matoilla, joita tämän kauppahuoneen hollantilaiset asioimisystävät olivat sille lahjoittaneet. Salin seinille, samoin kuin sen kat-

toonkin oli levitetty hienoja hollantilaisia reivaskankaita, niinkuin vieläkin on tapana talonpoikaishäissä Pohjanmaalla. Kaikki ikkunat, tuolit ja pöydät olivat sitä vastoin paljaat, ja perimpänä kunniaistuimen luona seiso, niinkuin ainakin ilman mitään koristeita, isännän vanha, kulunut visasta tehty nojatuoli. Yhtä yksinkertaiset ja koristelemattomat olivat isäntäin ja perheen jäsenten juhla-vaatteet. Tahdottiin näyttää, että tässä kyllä voitiin loistaa, jos tahdottiin, mutta ei tahdottu — kaikessa.

Ensimmäinen, joka salissa kohtasi kuninkaan, oli talon tytär, Ester Larsson, joka tarjosi hänen majesteetilleen siselöidyllä tarjottimella tervetulijaismaljan, joka niinkään oli hopeasta ja valiotekoa. Aadolf Fredrik ei halveksinut hyviä ruokia, niinkuin olemme jo nähneet, ja hän kerskaili, samoin kuin edeltäjänsäkin, olevansa hyvä viinintuntija. Hän maistoi kohteliaisuuden vuoksi tuota valkoista viiniä, luullen sitä tavalliseksi Ranskan viiniksi, sillä muuta viiniä Suomessa tuskin tunnettiinkaan. Mutta kasteltuaan huuliaan näytti hän hämmästyvän, ryppäsi vielä kerran, — tällä kertaa melkoista enemmän — ja kysyi, mitä viiniä se oli.

— 1648 vuoden Rüdesheimeriä, vastasi isäntä tyynesti.

— Kuinka, hyvä Larsson? Onko teillä viiniä Westfalin rauhanteosta asti? Sitä ei ole edes meidän kuninkaalissa kellarissammekaan.

— Minä ostin sen Hampurissa Altonan ryöstämisen jälkeen neljäkymmentä vuotta takaperin, — vastasi Larsson. — Katsoisin sen suureksi kunniaksi, jos teidän majesteettinne suvaitsi minun lähettää, mitä minulla vielä on tätä lajia kellarissani jällellä, vähäiseksi vaihteluksi teidän majesteettinne matkaeväiden joukkoon.

— Minä kiitän teitä, — sanoi kuningas tuttavallisesti, maistaen vielä kerran tuota hyvää juomaa. En ole juonut näin oivaa viiniä sitten kuin tulin Ruotsiin ja olisin utelias näkemään, ovatko pullot samanlaisia kuin ne satavuotiset reiniläiset pullot, joita säilytettiin korkeimmasti autuaan isäni viinikellarissa.

— Eerikki, — sanoi Larsson kimnasistille, joka seiso suorana kuin seiväs oven pielessä, — juokse kellariin n:o 3 perimmäiseen kolkkaan oikealla kädellä, neljäs hylly alhaalta päin, ja tuo pari pulloa.

Eerik livahti ulos.

Nyt vasta sattuiivat kuninkaan silmät siihen pitkään, komeaan naiseen, joka oli hänelle maljan ojentanut, — ja vaikka kuningas Aadolf Fredrik olikin tunnettu uskollisuudesta puolisooan kohtaan, eroten siinä kohden surullisen kuuluisasta edeltäjästään, oli hänellä kuitenkin tarkka silmä huomaamaan kauniita naisia.

— Tyttäreni, — esitti isä Larsson.

— Ah, — sanoi kuningas, joka mielellään höysti puhettaan pienillä sukkeluuksilla, — se on siis meidän serkkumme, Waasan prinsessa? Olen ihastunut saadessani tutustua häneen.

— Tyttäreni on kovin halpa ansaitsemaan sitä kunniata, jonka teidän majesteettinne näkee hyväksi hänelle antaa, — vastasi isä, jonka mielestä moinen leikkipuhe ei ollut paikallaan kuninkaankaan suussa.

Mutta kuningas oli tänään hyvällä tuulella. Hän puhutteli Esteriä edelleen samaan armollisen leikilliseen tapaan ja häntä näkyi huvittavan tämän oppimattoman, yksinkertaisesti puetun porvaritytön hämilleen saattaminen. Vaan hän pettyi. Ester vastasi niin taitavasti, niin viisaasti, niin nöyrästi ja kuitenkin niin varmasti, että kuningas — melkein yhtä hämmästyneenä kuin viiniä koetellessaan, — muutti kohtelutapansa ja näki hyväksi tiedustella hänen kasvatusaan ja aikaisempia elämänvaiheitaan.

Hyvä kuningas Aadolf Fredrik kävi yhä armollisemmaksi, yhä uteliaammaksi. Hänestä näytti niinkuin tässä »kaalimadossa«, joksi hän kerran oli suvainnut häntä nimitetään, olisi ollut alku korkeampi-arvoiseen perhoseen. Hän päätti suoraan ottaa asian puheeksi.

— No, rakas Larsson, — sanoi hän, ja läsnäolevat saivat viittauksen poistuaakseen, — vastatkaa minulle suoraan, minkätähden ette anna tyttärtänne kreivi Bertelsköldille, joka pyytää häntä puolisoikseen?

Vanha porvari oli vähän aikaa ääneti. Hän epäili tämän kysymyksen olleen säkissä, ennenkun se tuli pussiin. — Tulta ja vettä, — vastasi hän, — ei sovi yhdistää, siitä seuraa vahinko jommallekummalle tai molemmille.

— Antaa heidän sähistä, — hymähti kuningas; — se ehkä rauhoittaa molempia. Tiedättekö, rakas Larsson, että minä

olen nähnyt aviopuolisoita, jotka eivät ole sopineet senkään vertaa yhteen. Meidän serkkumme, teidän tyttärenne, puhuu oivallisesti saksaa. Minä olen vakuutettu siitä, että hän muihinkin ominaisuuksiinsa nähden ansaitsee korkeamman aseman yhteiskunnassa, ja koska kreivi Bertelsköld on kunnioitettava mies, jota pidän suuressa arvossa, niin en voi käsittää, mitä teillä voi olla sitä vastaan.

— Kaikki on sitä vastaan, teidän majesteettinne. Yhdistää kaksi yhteiskuntaluokkaa, jotka vuosisatain kuluessa ovat käyneet toistensa ikuisiksi vastustajiksi, olisi yhtä mieleöntä kuin perustaa lapsensa onni tyhjän nimen voittamiseen.

— Päinvastoin on ennakkoluulojen voittaminen hyödyllinen teko. Minä takaan teidän tyttärenne onnen ja pyydän häntä puolisoksi sivusajutantilleni, översti kreivi Bertelsköldille.

— Suokaa anteeksi, teidän majesteettinne, — se on mahdotonta.

— Kuinka, hyvä Larsson? Kuninkaanne on teidän vieraananne, ja te panette niin vähän arvoa hänen toivomuksilleen.

— Ottakaa kaikki, mitä minulla on, ja käskekää minun tekemään kaikki, mitä voin; käyttäkää jällellä oleva elämäni mihin tahdotte, mutta suvaitkaa jättää minulle isän oikeuteni. Minä olen vannonut kalliin valan, ett'en koskaan anna suostumustani tuohon yhdistykseen niin kauvan kuin elän; minä olen ottanut siihen taivaan todistajaksi, ja ainoastaan ihme voisi saada minut muuttamaan päätökseni.

— Me olimme odottanut enemmän järkeä vanhalta mieheltä ja enemmän tunnustusta armollisen myötätuntoisuutemme johdosta, — sanoi kuningas vihastuneena. — Emme tahdo kauvemmin kuluttaa kallista aikaanne ja toivotamme teille hyvää iltaa.

Ja sängen epäsuosiollisesti päätänsä nyökäyttäen astui hänen majesteettinsa muutamia askelia ovea kohti. Mutta siellä seiso i Eerikki Ljung, tulipunaisena ja pullo vanhaa Rüdesheimeriä kummassakin kädessä.

— Me käskemme hovimestarimme maksaa viinin, — jatkoi kuningas, puoleksi suuttuneena, mutta jo tuosta harvinaisesta lahjasta puoleksi leppyneenäkin, samalla kun tuntijan silmällä katseli pulloja. Samassa huomasi hän, että Eerikin

oikeasta kädestä vuoti vahvasti verta siihen käärityn nenäliinan läpi.

— Mitä se on? — kysyi hän.

— Lasinsirpale raapasi kättäni, — vastasi Eerikki.

Mutta Aadolf Fredrik oli hyväsydäminen mies ja hänen mielestään käsi vuosi siksi paljon verta, ett'ei hän voinut jättää haavaa tutkimatta, varsinkin kun se oli saatu hänen asioillaan. Tuota pikaa oli hän unohtanut vihansa, viittasi Eerikkiä ikkunan luo ja näki hyväksi käskeä kammari-palvelijansa purkamaan nenäliinan auki.

— Ei tämä ole lasin leikkaama haava, se on koiran purema, — sanoi kammari-palvelija, näyttäen vanhalle Larssonille pojan kättä, joka vuosi verta syvästä haavasta peukalon ja etusormen välillä.

— Ehkä siellä oli koira pimeässä, — vastasi Eerikki hämillään.

— Minä lähetän tänne henkilöäkärini, sanoi kuningas huolestuneena. — Mätäkuu alkaa, eikä tiedä, oliko koira ehkä hullu.

Vanha Larsson oli tällä välin tullut katsantaneeksi Eerikin käteen ja alkanut samassa kovasti vapista muuttuen tuhkanharmaaksi kasvoiltaan. — Elkää hätäilkö, — sanoi kuningas, luullen, että Larsson oli haavaa pelästynyt; — Petersen osaa parantaa vesikauhun, hän on täällä muutamien minuuttien kuluttua.

Ja silmähtäen paljoa armollisemmin kuin äsken poistui hyvä kuningas Aadolf Fredrik, jolla tavallisesti aina oli joku lohduttava sana sanottavana surujen lieventämiseksi. Mutta minkätähden väkijoukko nyt hurrasi paljoa kiihkeämmin kuin äsken? Minkätähden lensi nyt kahta enemmän hattuja ja lakkeja ilmaan? Ei kuninkaan vuoksi yksistään — ei sen osanottavaisuuden tähden, jota hän oli osoittanut köyhälle pojalle — nyt hurrattiin sentähden, että vanha porvarikuningas, niinkuin huhu jo tiesi kertoa, oli joutunut epäsuosioon — sentähden, että hän oli turhaan ponnistellut, — sentähden, ett'ei hänestä tehtäisikään aatelismiestä — sentähden, ett'ei hän tulisikaan yksinään viemään jyviä ulkomaille ja tuomaan suoloja maahan — sentähden, ett'ei hän saisikaan myöä maata venäläiselle. Ja yhtäkaikki tämä vanha porvari ei ollut käyttänyt suurta vaikutusvaltaansa muuhun kuin

Waasan kaupungin ja Suomen kaupan hyväksi. Mutta tätä ei tuo rahvas ymmärtänyt, tuo rahvas, joka kaikkialla on kaltaisensa.

Tuskin oli kuningas mennyt, kun Larsson horjuvin askelin viittäsi Eerikkiä mukaansa kammariin ja kysyi, mistä hän oli saanut tuon pienen vaskisormuksen, joka oli hänen etusormessaan.

Eerikki kertoi sen, minkä lukija jo tietää. Hän oli vaan huvikseen pistänyt sormuksen sormeensa.

— Jumalan käsi! Jumalan käsi on minun päälläni! — huokasi vanha porvarikuningas ja vaipui tainnoksiin menneen vuoteellensa.

Ei kukaan muu kuin Ester ymmärtänyt näitä sanoja. Kalveten ja kauhistuen kätki hän ne sydämeensä, kokiesaan saada isäänsä virkoamaan.

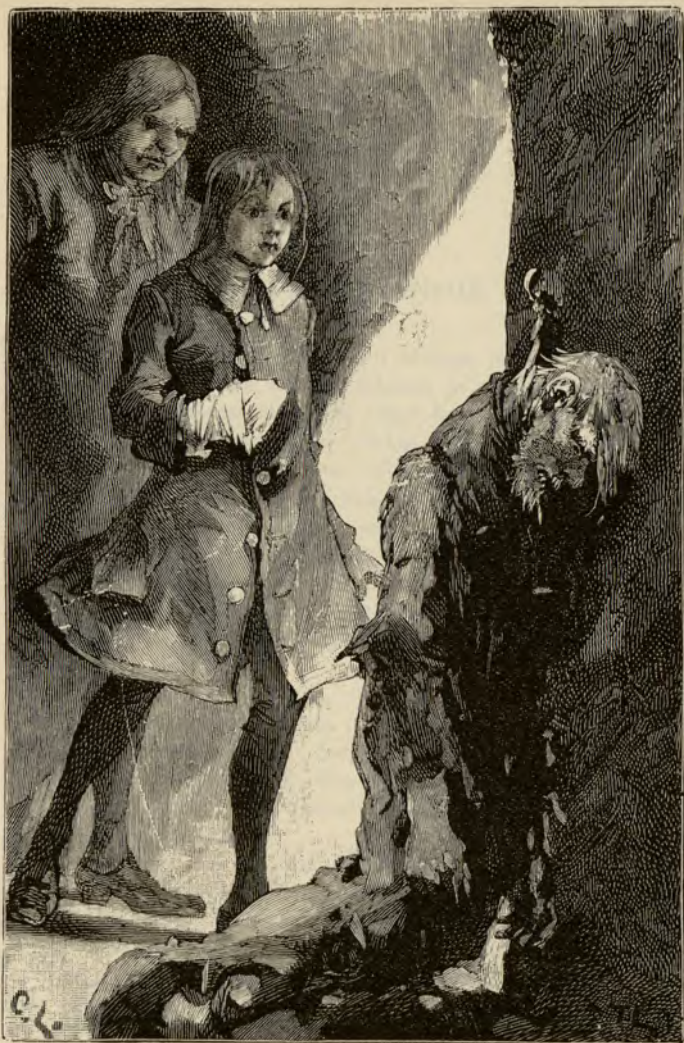
Mutta niin pian kuin hän oli vähän tointunut tästä odottamattomasta kohtauksesta, pyysi Eerikki saadakseen puhua muutamia sanoja nuoremman Larssonin kanssa. — Minä en ole lasiin loukkautunut, eikä ole koirakaan minua purrut — sanoi hän — vaan varas. Hän selitti, kuinka hän pimeässä oli hamuillut kellarin perälle ja siellä yhtynyt mieheen, joka iski tulta. Luullen häntä varkaaksi, oli Eerikki käynyt kiinni mieheen, ja kiivaan painiskelun jälkeen, jossa häntä oli sormeen purtu, oli hänen onnistunut sulkea hänet eräisen syrjäkellariin. Varmaan oli hän siellä vielä nytkin.

Seurattiin Eerikin opastusta, kellarin ovi avattiin ja kuollut mies löydettiin hirttäyneenä seinällä riippumassa. Hänet vedettiin päivän valoon: se oli kapteeni Neptunus Gast.

— Ja hän aikoi varastaa? — kysyi hämmästynyt Eerikki.

Nuorempi Larsson pudisteli päätänsä ja kuiskasi: — Kiitä omaa onneasi ja meidän kaikkein ikuista onneamme, poika, että tulit oikeaan aikaan, mutta pidä suusi kiinni siitä asiasta, jos henkesi on kallis. Kellarissa oli neljä tynnyriä ruutia, jotka tulivat eilen ja olivat tänään makasiiniin vietävät, mutta unohtuivat kiireessä. Kai oli kapteeni Gast saanut siitä vihiä, ja kun hän viime aikoina vihasi meitä kaikkia vereen ja henkeen, puikahti hän hämmingin aikana kellariin, lähettääkseen . . . se on hirmuista ajatella!

— Kuninkaan täällä ollessa . . .?

Kapteeni Gastin loppu.

— Niin. Hän aikoi räjähyttää talon ilmaan, ja ilman sinutta, se on: ilman Jumalan kädettä sinun kätesi kautta, olisi Ruotsin valtakunta nyt leski. Mutta katso, se toinenpa sentään ottikin omansa.

37. Kaksi kirjettä.

Oli yksi henkilö Larssonin talossa, jolla ei ollut kunin-
gas-kiireestä aavistustakaan, ja se oli Penna. Niin-
kuin muistamme, oli tämä kunnan mies ryypännyt
vähän liikaa murheesensa ja nukkui yhä makuutuvassa. Saat-
toi olla puolenyön aika, kun hän vihdoin heräsi ja tapasi
Eerikki Ljungin vierellään nukkumassa.

Pennan pää oli sangen sekava ja verrattava matalaan,
sumun peittämään järveen, josta siellä täällä joku kivi pistää
näkyviin, mutta josta ajatukset turhaan koettavat rantaan
soutaa. Hänellä oli jonkunlainen hämära käsitys siitä, että
hän oli tyhmästi käyttäytynyt, mutta mitenkä, sitä oli hänen
mahdoton muistaa.

Hän pudisti Eerikkiä. — Eerikki ei ollut niitä, jotka
heräävät aivastuksesta, mutta neljännestunnin muokkailtuansa
sai Penna hänen silmiään raottamaan.

— Mitä tein minä eilen? — kysyi Penna.

— Nukuitte, — vastasi Eerikki.

— Mitä muuta?

— Anna minun olla rauhassa.

Mutta Pennan täytyi välttämättömästi saada selkoa
siitä, mitä hän oli tehnyt, ja päästäkseen hänestä rauhaan
täytyi Eerikin vihdoinkin luetella hänen urotekonsa, alkaen
hyökkäyksestä kreivi Bertelsköldiä vastaan aina siihen kuin
hän alkoi juovuspäissään mellastaa ja uhkasi valtiopäivämiestä
kirveellä.

Penna mietti hetken aikaa, tarttui sitten Eerikkiä olka-
pähän, asetti hänen suorana lattialle seisomaan, vei hänet

pöydän ääreen, painoi hänet tuolille istumaan ja sanoi: — Kirjoita!

— Mitä pitää minun kirjoittaa? — kysyi Eerikki, nau-raen suuttumuksensa sekaan, sillä ensi kerran kuuli hän Pennan, — joka ei ollut mikään pännämies ja osasi tuskin piirtää puumerkkiäänkään — tahtovan käyttää kirjoitusmiehen apua.

— Kirjoita niinkuin minä sanon, — vastasi Penna mahtavasti. Ja Eerikki kirjoitti käärytyllä kädellään:

»Koska olen nauta ja olen pukannut isäntääni. Minä olen ollut kapakassa. Minä olen juonut itseni juovuksiin. Ja koska he ovat huilanneet pois morsiameni kanssa. Mutta sepä on minulle sama. Sillä minä olen pukannut isäntääni. Se on Kastin syy. Minä olen ollut tyhmä. Kuninkaallisen majesteetin pitää sanoa vältvääpelille...«

— Onko tämä kirje kuninkaalle?

— Kellekäs se olisi? Kirjoita vielä: Vältvääpeli, antakaa miehelle viisikymmentä paria rintaman edessä. Sillä hän on pukannut isäntäänsä...

— Nyt on tässä jo kolmannen kerran isännästä.

— Kirjoita vielä kerran: pukannut isäntäänsä. Mutta koska olen ollut husaari. Kuninkaallisen majesteetin pitää antaa minun taas ruveta husaariksi. Kuninkaallinen majesteetti antakoon minulle koiranruokaa. Onko siinä nyt koiranruokaa?

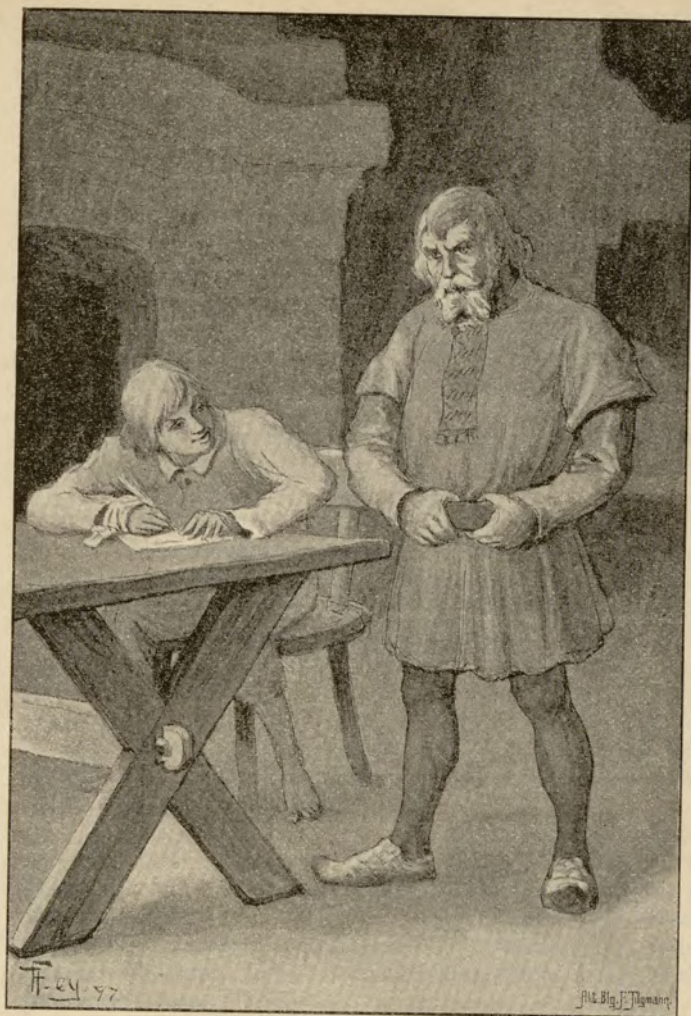
— Onko siinä nyt koiranruokaa? — kirjoitti Eerikki.

— Ja kerran päivässä selkään. Koska en ole kelvannut talonpojaksi. Koska minulla on ollut enempi hevosia kuin lehmiä. Jospa kuninkaallinen majesteetti näkisi minun raudikkoni. Koska sen nimi on Poke. Sillä on valkoiset etujalat. Hevosenkengät minä taon itse. Ne tomppelit eivät osaa takoa hevosenkenkiä Isossakyrössä. Ja minkälaisia heidän naulansa ovat? Kosk'eivät kelpaa sioillekaan. Sillä ne turmelevat kavioita. Ja koska heillä on hevosenkengittäjä Kumsilassa. Hän olisi omansa pässejä keritsemään...

— Ehkä olisi hyvä, jos alkaisimme tulla pääasiaan, — arveli Eerikki.

— Heti tullaan, — sanoi Penna. — Kirjoita vielä: minä olen ollut tyhmä. Minä olen pukannut isäntääni...

— Tämä on jo neljäs kerta.

Kaksi kirjettä.

— Kirjoita vaan: Minä tahdon, että Pertensöld saapi morsiameni. Koska tyttö tahtoo ottaa hänet. Kyllä Pertensöld hänelle kelpaa. Ja hän tulee saamaan Perttilän talon. Kyllä se hänelle kelpaa. Siellä on talli kuudelletoista hevoselle. Koska tahdon ruveta husaariksi. Setäni ei saa haistaakaan sitä taloa. Sillä hän on veijari. Mutta ei se liikuta kuninkaallista majesteettia, mikä setäni on. Piste. Tämän on Eerikki kirjoittanut minulle. Jumala varjelkoon teidän majesteettianne. Minä olen kalmankalpeaan kuolemaan asti uskollinen

Istvan.

Jota kutsuvat Penjami Perttiläksi.
Harjaantunut Husaari.

— Ja mitä aiotte tehdä tällä kirjeellä? — kysyi Eerikki, pannen sen taitteesen ja kirjoittaen osoitteen kuninkaalle.

— Sinä osaat kumartaa paremmin kuin minä; sinun pitää viedä se kuninkaalle, nyt heti kohta, — sanoi Penna.

— Keskellä yötä! Hän nukkuu.

— Niin herätä hänet. Nythän on valoisa päivä.

Vaivoin sai Eerikki tämän merkillisen kirjeen kokoonpanijan vakuutetuksi siitä, ett'ei käynyt herättäminen kuninkaita niin helposti kuin kimnasisteja heidän makeimmasta unestaan, ja houkutelluksi hänet malttamaan mielensä vielä muutamia tunteja. Mutta kello oli tuskin lyönyt viittä aamulla, kun Eerikki jo seiso i Korsholman portilla, kirje taskussa. Jotain tahtoi hän uskaltaa sen asian vuoksi, jonka oli ottanut ajaakseen, ja oli kyllin viisas luottaakseen enemmän hullunkuriseen kirjeeseen kuin jonkun virkamiehen tekemään monimutkaiseen anomukseen.

Kuninkaan oli kello seitsemän aikaan jatkaminen matkaansa pohjoiseen päin, ja kaikki olivat jo Korsholmassa liikkeellä. Vaunut vedettiin esille, kuninkaalliset kyökki- ja muut kapineet pantiin kokoon, lakeijoita, kuskia ja kammari-palvelijoita juoksenteli hätiköiden ristiin rastiin kartanolla. Kuinka onnistuisi Eerikin tässä sekasorrossa saada kirje kuninkaan omaan käteen?

Hän rohkaisi mielensä ja puhutteli kyökkimestari Björckiä. Tämä mahtava mies muisti hauin, katseli häntä ylenkatseellisesti ja käänsi hänelle selkensä sanoen: —

Mene mestarikokin luo ja kysy, tarvitseeko hän tänään kalansiivoojaa.

Siinä nyt seisoi ystävämme, kun samassa näki mestarikokki Areliuksen häärivän kuormavaunujen luona kädet täynnä tavaraa. — Saanko auttaa? — kysyi Eerikki.

Mestarikokki muisti hauin hänkin, ja hänen kasvonsa kirkastuivat. — Pidä näitä niin kauvan kuin minä pidän silmällä noita kuhnusia, — sanoi hän.

Eerikki esitti asiansa eikä unohtanut kertomasta kyökimestarin herjaavia sanoja. — Sanoiko hän niin? — huudahti mestarikokki. — No, sitten näytän, että kirje ennen puolen tunnin kuluttua on kuninkaan omissa käsissä. Niinkuin ei muilla kuin kyökkimestarilla olisi hovissa mitään sanomista!

Tunti kului ja kaikki oli lähtöön valmiina. Silloin suvaitsi hänen majesteettinsa vielä kerran käydä armollisesti katsomassa raajarikkoista kreiviä ja tiedustelemassa hänen tilaansa. Se oli pahennut ja oli arveluttavalla kannalla. Henkilääkäri Petersen veti oppineen otsansa ryppyihin ja jupisi jotain kylmänvihoista, jotka kohta muka tulisivat. Tämä kovin liikutti ja huolestutti hyvää Aadolf Fredrikiä. — Eikö siis ole olemassa yhtään inhimillistä keinoa, joka voi hänet pelastaa? — kysyi hän.

— Ei, — sanoi henkilääkäri kuivasti.

— On, — sanoi ääni huoneen nurkassa, ja varjostimen takaa astui Ester Larsson esiin.

— Ah, — sanoi kuningas hämmästyen, — minun kaunis serkkuni, Waasan prinsessa! Te luotatte siis, ystäväseni, rakkauden voimaan! Soisin teidän olevan oikeassa.

Korkeasti oppinut henkilääkäri käänsi ylenkatseellisesti selkänsä, mutta Ester sanoi luottavasti: — Teidän majesteettinne on kenties kuullut, että me täällä Pohjanmaalla osaamme taikoa. Kreivi Bertelsköld on paraneva, mutta ei pimeyden, vaan valkeuden valtain avulla.

— Jos kaunis serkkuni voi pitää lupauksensa, niin antaisin teille mielelläni sairaan itsensä lääkärinpalkkioksi, — laski kuningas leikkiä. — Mutta valitettavasti ei se asia ole minun vallassani. Kuulkaahan, voiko serkkuni sanoa minulle, mitä tämä kirje merkitsee? Kirjeen kirjoittajan sopii tosiaankin luottaa kuninkaalliseen suosioomme, sillä hän

on tuottanut meille paljon hauskuutta ja oivan ruokahalun aamiaiseksi.

— Kirje on kunnialliselta oppimattomalta mieheltä, jolle isäni oli luvannut minut vaimoksi, — sanoi Ester pu-nastuen.

— Minä ymmärrän. Siltä taholta ei siis ole mitään pelkäämistä. Mutta isänne, ihana serkkuni, isänne on rau-dasta. Häntä ei saa edes hänen kuninkaansakaan esirukous taipumaan.

— Ei, teidän majesteettinne. Häntä ei saa taipumaan, hän voi vaan murtua. Suvaitkoon teidän majesteettinne sil-mäillä näitä rivejä, jotka hän on pyytänyt minun antamaan teidän majesteettinne käteen.

Kuningas luki: — Taivaallisen tuomion musertamana rukoilen minä Herraani ja kuningastani armollisimmasti anta-maan anteeksi, että minä, joka aina olen tahtonut kuninkaan ja isänmaan hyväksi uhrata kaikki, eilen hylkäsin hänen armollisen toivomuksensa, kun hänelle kelpasi korkealla län-näolollaan kunnioittaa taloani. Heti sen jälkeen tunsin minä päälläni kuningasten kuninkaan käden ja ymmärrän vihdo-in, ett'en minä, ett'ei heikko kuolevainen, jonka lujat päätökset ovat pelkkää voimattomuutta, vaan ainoastaan sydänten ja tahtojen tuomari on se, joka määrää ihmisten onnenkohtalat. Jos minun kuninkaani vielä pysyy eilen lausumassaan armol-lisessa tahdossaan, niin arvaan itseni onnelliseksi antamasta siihen isällisen suostumukseni ja siunaukseni ja rukoilen nöy-rimmästi saadakseni elämäni kohta lähenevän loppuun asti, yhdessä lasteni kanssa, olla teidän majesteettinne korkeaan suosioon ja armoon suljettuna. Olen alati j. n. e.

Lauri Larsson,
entinen valtiopäivämies.

— Jumala siunatkoon sitä kivistä sydäntä, joka vihdo-in-kin pehmeni, — sanoi kuningas liikutettuna. — Tervehtikää isääänne, ystäväiseni, ja sanokaa, että me pysymme hänelle kaikella kuninkaallisella armolla suosiollisina, emmekä suin-kaan aio jättää hänen suostumustansa käyttämättä. Tässä, kreivi Bertelsköld, annan minä teille enemmän kuin mitä olette Waasassa käydessänne menettänyt. Serkkuseni, — suvaitsettehan, että vielä käytän tätä tuttavallista sanaa? —

minä pyydän, että annatte tulevalle puolisolenne hänen terveytensä takaisin, että hän taas voisi palvella isänmaatansa ja kuningastansa, joka häntä kunnioittaa tosi aatelismiehenä ja uskollisena palvelijana. Jääkää hyvästi! Iloista ja mieluisaa on minun oleva kerran taas nähdä kreivi ja kreivitär Bertelsköld onnellisina kuninkaallisessa pääkaupungissamme. Nyt menen sanomaan jäähyvästit uskolliselle Waasalleni!

Nyt, niinkuin usein muulloinkin, oli näissä sanoissa niin paljon mutkatonta arvokkaisuutta, niin paljon totista kuninkaallisuutta, ett'eivät nekään, joilla ei ollut suuria ajatuksia Aadolf Fredrikin hallitsija-ominaisuuksista, voineet olla häntä ihmisenä kunnioittamatta. Hetken kuluttua istui kuningas vaunuissaan, seurueensa ja hurraavan väkijoukon keskellä. Niiden joukossa, jotka kauvimmin ja innokkaimmin heittelivät lakkejaan ilmaan, oli kimnasisti Eerikki Ljung. Erehtyikö hän vai kunnioittiko kuningas todellakin häntä erityisellä armollisella päännökyäyksellä? Eerikki oli siitä varmasti vakuutettu, ja niin kauvan kuin vielä vähänkään näkyi pölyä Uuden Kaarlepyyn tieltä, kuultiin Eerikin huutavan: eläköön kuningas! Hurraa! kunnes hänen äänensä viimein oli kuin käheän kukonpojan, joka turhaan kokee hellittämättömällä laulamisella ylläpitää miehen arvoansa.

Mutta pohjolan »aurinko« jatkoi matkaansa Pohjanmaan kautta, niinkuin jo tätä ennen mainittu hovirunoilija siitä kertoo seuraavin kaunopuheliain sanoin:

»Nyt Uuskaarlepyyhyn ¹⁾ jo tultiin; siell'
Ihailevat kuningastansa,
Vaan silmät ei siihenkään kyllästy viel'
Vaikk' tunkeupi katsomaan kansa.
Satavuotiaaks' ehtinyt on Pietarsaar', ²⁾
Kun kuningas matkusti siitä,
Sen porvarit tyytyväiset nyt maar'
Kuningastaan tahtovat kiittää.

Myös Kokkolan pitäjäs, kaupunki kanss' ³⁾
Saa kestitä AADOLFIAMME; *)
Kas, siitkö rahvas on riemuissans'
Ja hattuihin tähkät nyt panee,
Näin satoa onnellist' osoittaen,

*) Kauppias Kyntzell'in talossa, jossa viime paloon asti eräissä kirjoituksessa oli säilynyt muisto kuninkaan yösijasta.

Joka saatiin, kun tul' uros tänne;
 Sun taivas toi maillemme; kiitoksen
 Siitä Luojalle ylennämme.

Sitten Raaheen hän saapuu ja Metalahan; ⁴⁾
 Tuhansittain kansaa on siellä.
 Huraa nyt kajahtavi ilmahan,
 Sen vuoretkin kertovat vielä.
 Puoltoist'sataa vuotta jo kulunut on,
 Kun kuningas tääll' oli; varmaan
 Sen vuoksi ei kukaan nyt oo iloton,
 kun näkee AADOLFIN armaan.

Jo Oulussa porttia rakennetaan ⁵⁾,
 Vaan eipä se valmistu siksi,
 Kun Ethonin ⁶⁾ vetämä vaunuissaan
 Tuli haltija suur' vierahiksi.
 Hän suvaitsee tyytyen katsella
 Kansaa, joka käsillään kantais
 Häntä, vaan ei toki uskalla.
 Sekös kaikille riemua antais!

Nyt Tornioon uros jo saapui ⁷⁾,
 Hänt' huvittaa koetetaan siellä.
 Tääll' on se paikka, joss' viipyvi
 Joka vuos' aurinkomme tiellään.
 Et hennone Sinäkään meist' erota
 Pohjoisnapapiirimme luota,
 Vaan tahtonet meitäkin valaista,
 Kuin aurinko riemua tuoda.

On kuninkaan mieli jo heltynyt
 Pari päivää viipy hän täällä ⁸⁾
 Kaks' aurinkoista on nähtynä nyt,
 Joill' ei ole vertaa maan päällä.
 Kyll' häikäistä tahtovi silmiä
 Heleä päivyt, vaan tässä
 Auringossa ompikin lempeyttä
 Valovoimaansa lievittämässä. «

j. n. e.

¹⁾ 20 p. Heinäk. — ²⁾ Samana päivänä. — ³⁾ Samana päivänä.
⁴⁾ 22 p. Heinäk. — ⁵⁾ 23 p. Heinäk. — ⁶⁾ Ethon'iksi kutsutaan erästä
 auringon hevosista. — ⁷⁾ 24 p. — ⁸⁾ 25 ja 26 pp.

38. Waasan prinsessa.

Se taikavoima, josta Ester Larsson semmoisella luottamuksella oli puhunut kuninkaalle, ei ollut ainoastaan rakkauden voima, sillä oli myöskin eräs tavallisempi — tai jos niin tahdotaan — todellisempi muoto. Pohjanmaalla on näet, — niinkuin melkein kaikkialla muuallakin Suomessa — vanhan taikauskon juuresta kasvanut eräänlainen lääkäritaitokin. Vanhimmat lääkkeet olivat loihdut, sauna ja uudemmallalla ajalla paloviina. Hieromisista kehittyi ajan ollen muutamain harvain käsissä kirurgia, jota ei oppineidenkaan lääkärien pitäisi kokonaan ylenkatsoa, sillä heillä voisi siitä olla paljokin opittavaa.

Yksi noita harvoja oli siihen aikaan Riitta Seppälä eli »Sepän Riitta«, Uudenkaarlepyyn pitäjämästä, vanhastaan tunnettu Larssonin talossa Waasassa, johon häntä usein ennenkin oli tarvittaissa kutsuttu tehokasta apuaan antamaan. Hän oli, niinkuin useimmat muutkin hänen ammatissaan, ensi alussa toimittanut koko joukon ihmisiä iankaikkisuuteen, mutta sittemmin passiti hän vielä useampia elämään ja terveyteen, kun opillinen taito jo oli allekirjoittanut heille matkapassin manalaan. Tätä kunnon vaimoa oli nyt lähetetty noutamaan, mutta ei tohdittu häntä näyttää niin kauvan kuin henkilölääkäri vielä oli Waasassa. Hänen tullessaan oli kreivi Bertelsköldin tila siihen määrään pahentunut, että sairas, henkilölääkäri Petersenin häntä hoidettua, odotteli varmaa kuolemaansa. Ester yksinään oli pysynyt rohkeana toivoaan menettämättä, ja kun hän vihdoin astui Bertelsköldin vuoteen ääreen, Sepän Riitan seuraamana, huudahti hän:

— Tässä tuon minä nyt terveyden ja elämän!

Bertelsköld loi epäilevän silmäyksen rotevaan, rumaan, rokonarpiseen ämmään ja kuiskasi surullisesti:

— Minua ei mikään inhimillinen voima enää voi pelastaa.

— Ja kuka sanoo sinulle, että toivoni perustuu inhimillisiin voimiin? — sanoi Ester lämpimästi. — Tässä tuon minä muassani Jumalan voiman, joka on heikoissa väkevä.

Sepän Riitta ei ollut häikäilevän näköinen, ja kun hän käänsi harmaan röijynsä hihat ylöspäin, huomattiin hänet hartiakkaaksi kuin mies ja hänen lihaksensa olivat kuin pohjanahasta. Eikä ollut hän tottunut kursailemaankaan ihmisten edessä; torppari tai maaherra, ne olivat hänelle samoja luita ja jänteitä, ja kun hänen kovat kätensä kopeloivat murtuneita jäseniä, pääsi sairaalta tuskan huuto.

— Ei tässä parku auta, — sanoi Sepän Riitta, omalla tavallaan lohduttaen. — Jos mieli teistä miestä tulla, täytyy teidän vähän kärsiä.

— Kuinka on? — kuiskasi Esteri, vasten tahtoaan vapisten.

— Mitä joutavia, — sanoi ämmä. — Oikea käsivarsi ei ole katkennut, on vaan nyrjähtänyt sijoiltaan. Mokoma vamma paranee kuudessa päivässä. Sääri on prapala *) ja kahdesta paikasta taittunut, mutta tohtori ei ole huomannut kuin yhden taittuman. Se on huonosti lastoitettu ja täytyy taittaa uudelleen. Muuten siinä on irtonainen luunsiru, josta kaikki tuska tulee. Olipa hyvä, että tulin. Huomenna olisi herrasta tullut loppu.

Sen enempiä sanoja tuhlailematta tarttui Riitta kipeään jalkaan, laski sen hätäilemättä tuolille ja naksahutti sen vielä kerran poikki. Tällä kertaa puri kreivi hampaansa yhteen eikä ääntä päästänyt.

— Mitä teette! — huusi Ester säikähtäen.

— Ei mitään, — sanoi taas Sepän Riitta, — se oli vaan hitunen rustoa, jota oli kasvanut väärälle paikalle. Sillä lailla olisi miehestä tullut nilkku kuin nuolella ammutusta kurjesta, jos olisi saanut elää.

— Te näette turhaa vaivaa, — huokasi Bertelsköld. — Minä en ole mikään hevonen; minä en kestä tätä.

— Lörpötystä vaan; — jupisi ämmä. — Mutta minä sanon teille, että teistä pitää tulla mies vieläkin, kun vaan pidätte suunne kiinni ja teette niinkuin minä sanon. Ei tämä ole mitään essenssa tulssista tämä?

Sittenkun ajetus oli saatu kylmillä kääreillä laskeutumaan, asetteli ämmä hyvin huolellisesti tuon taittuneen paikan sijoilleen ja pani päälle uuden kääreen niin yksinkertaisen

*) Venäläinen sana husaari-vuosilta: pilalla.

ja mutkattoman, että haavalääkäri olisi sanonut sitä leikkikaluksi. Mutta pian näkyi, että Sepän Riitta oli ymmärtänyt tehtävänsä. Kovat tuskat lakkasivat milt'ei hetikohta ja kun luunsirpale muutamien päivien kuluttua saatiin pois, oli sairas pelastettu. Rakastavan naisen väsymätön hoito sekä yöllä että päivällä sai sairaan terveeksi. Jalka parani helposti, ja jos käsivarresta oli enemmän vaivaa, tapahtui se vaan sentähden, että sitä oli »hangattava« illoin ja aamuin tavalla semmoisella, joka pani hienon kreivillisen ihon kirvelemään.

— Enkö sitä sanonut! — huudahti Ester ilosta säteilevin silmin eräänä päivänä alkupuolella Elokuuta, kun viimeinen side otettiin pois, ja viileä kesäilma avatusta ikkunasta sattui kreivin kasvoihin, jotka taas alkoivat punoittaa, — enkö sitä sanonut: Jumala on heikoissa väkevä!

Bertelsköld hymyili. — Tässä ei ole aivan niinkuin pitäisi olla: mies on heikko ja nainen on väkevä!

— Sinustakin tulee väkevä kantamaan alhaista halpasukuista vaimoa käsilläsi maailman läpi, — naurahti Ester vuoroonsa.

Laurinpäivänä, 10 päivänä Elokuuta kuulutettiin Waasan kirkossa ensi kerran kuninkaan sivus-ajutantti, översti ja kammariherra, korkeasti vapaasukuinen kreivi Kaarle Viktor Bertelsköld sekä siveä ja kunnianarvoisa neitsyt Ester Larson avioliittoon, — »kristillisesti toivottamalla armoa ja siunausta heidän luvalliseen edesottamiseensa«. Vaikka on jo vanhastaan tunnettu asia, ett'eivät kihlaukset koskaan pysy Waasassa kahta viikkoa salassa ja tämä kihlaus jo aikoja sitten oli ollut yleisenä puheenaineena, niin oli uteliaisuus ja hämmästys kuitenkin suuri tästä uutisesta. Kuninkaan pilapuhe tuli tunnetuksi ja »Waasan prinsessa« oli kaikkien huulilla. Tietysti ei puuttunut selityksiä tähän näin ylen outoon tapaukseen. Kun tuskin kukaan tiesi kihlattujen muinaisesta nuoruuden rakkaudesta, jäivät useimmat siihen lujaan uskoon, että Sepän Riitta, joka osasi noitua — sillä jo kaikki pohjalaiset ämmät, mutta etenkin puoskariämmät osaavat noitua — oli antanut tälle ylhäiselle sulhaselle lempijuoman, hänen raajarikkona sairastaessaan Korsholmassa. Tämän oli ämmä tehnyt kopealta porvarikuninkaalta ja tämän yhtä kopealta tyttäreltä saamaansa hyvää maksua vastaan, koska tytär oli ollut vähällä jäädä vanhaksi piiaksi, kun mukamas

ei sen vähempi mies kuin kreivi kelvannut hänelle. Ja kaikkihan olivat sanoneet: mitäpä Penna kelpaisi mokomalle, joka osasi saksaa ja kenties espanjaakin! Tiettiinhän sitä paitse, että herrat kuninkaan seurueessa elivät kansan hiestä ja vaivasta. Kreivi oli tietysti elänyt ja juopotellut niinkuin kaikki muutkin, ja olihan selvää, että kun hän ei kyennyt eroittamaan aurinkoa kuusta, suistui hän Korsholman valleilta alas ja taittoi jalkansa. Sillä tavoin ne suuret touhuavat ja kai nyt Sepän Riitan vaivat maksetaan ruunun rahoista. Mitä Riittaan tuli, niin oli paha kyllä, ett'ei noita-akkoja enää poltettu; monen iho oli ennen maailmassa kärvennetty vähemmästäkin!

Näin jaariteltiin tässä kunnan kaupungissa, ja näin jaarittelivat erittäinkin ne, joiden käsiä tai jalkoja Sepän Riitta oli paikkaillut tai joilla oli ollut paras toimeentulonsa Larssonin suuresta ja laajalle ulottuvasta kauppaliikkeestä. Mutta kaikista näistä huolimatta istui porvarikuninkaan tytär, Waasan prinsessa, kaiket ajat, milloin isä ja sulhanen eivät häntä tarvinneet, kangastuoliensa ääressä omin käsin myötäjäisiään valmistamassa. Olihan se anteeksi annettavaa kunnianhimoa, ett'ei hän toki tahtonut tyhjin käsin tulla kreivilliseen taloon, ja kun hänellä oli ollut hyvää aikaa sitä ajatella, niin olikin kaikki, mitä näihin myötäjäisiin kuului, runsaampaa ja täydellisempää kuin useimmissa paljoa ylhäisemmissäkin perheissä.

Kuukauden keskipaikoilla alkoi kreivi liikkua ulkona, ja Loviisan päivänä, Elokuun 25:nä, kuningattaren nimipäivänä, koristettiin Waasan prinsessa morsiameksi. Sinä päivänä olivat kaikki paikat vihreiksi lehditetyt ja kauniisti koristetut Larssonin talossa. Kaikki kalliit matot, kaikki hopeakannut ja kalliit tarjottimet oli otettu esiin lukuisain vierasten ihmeeksi ja kateudeksi; ainoastaan vanha kulunut visainen nojatuoli seiso i entisessä kunnossaan komean morsiusjakkaran edessä. Morsian itse oli puettu valkoiseen silkkiin, niin paksuun, ett'ei semmoista nykyaikana kudota eikä saada edes rahallakaan. Paksuun tukkaansa pujotetussa myrttikruunussa kantoi hän morsiuslahjaa, jonka kuningas itse äskettäin oli lähettänyt, ja se oli iso pieneen, mutta välkkyvään kreivinkruunuun kiinnitetty kultaneula. Ei koskaan ollut Ester Larsson ollut näin kaunis, mutta ei koskaan niin nöyräkään

sisimmässä sydämessään. Kun tarkasti hänen syvällisiä, vakavia, helliä silmäyksiään, niin ymmärsi, että hän tänä päivänä tunsu olevansa halvintakin halvempi, ja että hän, joka oli noin komea ja noin kaikkien kunnioittama, ennemmin olisi tahtonut langeta polvilleen ja sanoa Jumalalleen: »Sinä tiedät sen, Herrani ja Jumalani, ett'en ole tätä kunniaa etsinyt. Minä kannan sitä sinun tahtosi mukaan niinkuin taakkaani, ja Sinun Kaikkivaltiaan eteesi, joka yksin ansaitsee kiitosta ja ylistystä, lasken minä nämä myrtti- ja timanttikruunut. Herra, katso armossa köyhää palvelijaasi, ja ole hänen johdattajansa aina edelleenkin tällä oudolla polulla!«

Sulhanen itse koreassa univormussaan oli yhtä vakava hänkin ja hänen kasvonsa olivat vielä kalpeat äsken kersimysten jälkeen. Hän ei vielä saanut oikein nojata äsken parantuneeseen jalkaansa, ja sentähden ei ollutkaan varsinaisia tansseja häissä. Ainoastaan lehtimajoissa kartanolla saivat nuoret, Eerikki Ljungin johtamina, illan suussa huvitella itseään iloisilla tanssileikeillä: »Fria vill Simon i Sälle«, »Ungersvennen sig i dansen går«, ynnä muilla, jotka sittemmin ovat joutuneet unohduksiin.

Morsiamen talutti esille ja jätti sulhaselle hänen vanhin veljensä Lauri. Nuorempi veli, pastori Bertel, toimitti vihkimisen. Se oli juhlallinen vihkimys kolmen tai neljän virren kanssa, joita veisaamaan kaikki läsnäolevat yhtyivät, ja suvun nuorimmat jäsenet pitivät punaista silkki-telttää. Sitten menivät vastaviihityt vanhan, nojatuolissa istuvan isän luo, polvistuivat hänen eteensä ja vastaanottivat hänen siunauksensa.

Vanha porvarikuningas ei ollut jaksanut — tai ei ollut *tahtonut* — taluttaa tytärtään vihittäväksi. Hänen sitkeä voimansa oli murtunut sisällisestä taistelusta enemmän kuin viimeisestä taudista. Ester oli ollut oikeassa: vanhus voi murtua, vaan ei taipua. Kuinka oli hän vielä vähää ennen ylenkatseellisesti puhunut kuninkaan sormuksesta! Ja kuinka varma hän luuli olevansa, haudattuaan tuon pahuksen Brändön salmeen! Mutta ei kukaan kuolevain voi kokonaan irtautua aikansa heikkouksista, ja tuohon aikaan oli taikausko vielä voimallinen Suomessa. Sen ruminta kuonaa oli vaan jonkun verran pinnalta kuorittu. Noita-akkoja ei enää poltettu, mutta noituutta uskottiin. Kuninkaan sormuksella oli

vielä täysi tehonsa, ja voimakkaimmatkin luonteet olivat sen vaikutuksen alaisina. Sen kummallinen löytyminen heti seuraavana päivänä sen jälkeen kuin Larsson luuli sen ikuisesti haudatuksi, oli yhdellä iskulla musertanut tämän jäykän ukon kaiken itseluottamuksen ja — niinkuin hän itse lausui — asettanut hänet Jumalan tuomion alle. Hän ei tahto-

nut tunnustaa itselleen, kuinka suuri osa hänen taikauskollaan oli siinä asiassa; hän ei tahtonut taipua oman heikkoutensa alaiseksi; sentähden katsoi hän sormuksen Jumalan rangais-
tukseksi. Ja tämän korkeamman voiman painon alla, joka oli hänen viisauttaan pilkannut, sortui hän maahan. Tästä päivästä alkaen ei Larsson enää katsonut olevansa oman tahtonsa herra. Kun hän nyt suostui antamaan pois tyttärensä, näytti hänestä kuin hän tottelisi korkeain, ikuisten

voimain ankaraa käskyä, vaan itse hän sydämessään oli ja pysyi samana järkähtämättömänä Pohjanmaan kansanvaltaisten johtajana, ja niin muodoin samana aateliston ja aateli-vallan vihollisena kuin mikä hän aina oli ollut.

Mutta tämä juuri, että hän piti itseään korkeampain valtain tahdottomana välikappaleena, teki sen, että tässä ennen niin kopeassa porvarikuninkaassa oli jotain juhlallista ja outoa. Oli outoa nähdä tämä kova mies pehmeänä. Kun tuo pitkä, mutta nyt köyristynyt äijä, jonka tukka oli lumivalkea ja ja otsa vakava ja rypistynyt, lasi kuivettuneet kätensä vastaanaineiden päitten päälle, puistatti juhlallinen hartauden tunne läsnäolevia; tiedettiin, mitä se merkitsi. Ei koskaan ennen ollut porvarikuningas näyttänyt paremmin ansaitsevan kuninkaan nimeänsä kuin sillä hetkellä, jolloin hän ensi ker-ran näytti olevan sille uskoton. Hän oli sillä hetkellä risti-riidassa koko entisen elämänsä kanssa; mutta samalla oli hän kuin kuningas, joka sallimuksen tahdosta kaatuu kansansa johtajana.

Ymmärrettiin, mitä hän tarkoitti, kun hän, siunatesaan vastaanaineita ja kaunistaessaan tyttärensä porvarillista nimeä kreivinkruunulla, virkkoi:

— Kunnia olkoon Jumalan korkeudessa, maassa rauha ja ihmisille hyvä tahto!

Sillä nyt lopetti hän sen pitkällisen riidan, joka vuosisatoja oli eroittanut aateliston ja kansan Suomessa, ja rauhan henki alkoi saarnata sovintoa noiden eripuraisten kansanluokkain välillä. Totta kyllä on, että samaa riitaa kesti vielä kauvan, mutta se oli vain myrskyn maininkia. Kahdeksannentoista vuosisadan vapaamman hengen ensimmäinen aamuvartio oli murtanut vastakohtain kärjen.

Kreivitär Bertelsköldiä ei voitu saada vanhasta isästään eroamaan, ja koska kreivikin tarvitsi vielä levähtää täysin tervehtyäkseen, niin päätettiin että vastaanaineet toistaiseksi jäisivät Waasaan. Vanha porvarikuningas ei kumminkaan kauvan tarvinnut tyttärensä hellyyttä hyväkseen käyttää. Eräänä päivänä alkupuoella Syyskuuta — se oli Reginan-

päivä, seitsemäs — nukkui hän, vuoteensa vieressä istuvan tyttärensäkään sitä huomaamatta, pois pitkistä, vaivaloisesta ja levottomasta elämästään. Hänen viimeiset sanansa olivat muistoja tuosta suuresta nälänhädästä hänen nuoruudessaan. — Lakaiskaa makasiini, — kuiskasi hän — ihmiset näkevät nälkää, — tynnyri kultaa tynnyristä rukiita!

Niinkuin tavallisesti käy, tunnustettiin tämän toimeliaan miehen ansiot hänen kuolemansa jälkeen. Huuto hänen itaruudestaan, hänen jyvökaupalla kiskomastaan liiasta voitosta ja muista semmoisista vaikenä vähitellen, ja ymmärtäväiset ihmiset alkoivat huomata, että kauppiaan voitto, hyvästi ansaittuna ja viisaasti käytettynä, on samalla koko yhteiskunnan voitto. Rovasti Hedman ei jättänyt tätä tilaisuutta käyttämättä, antaakseen ainakin vaasalaistensa nauttia pitkistä puheestaan, joka niin nolosti oli keskeytynyt kuninkaan tullessa. Ja koska osava puhuja ei koskaan joudu pulaan vanhoja tähteitä tarjotessaan, taisi rovastikin niin taitavasti asetella sanansa, että kärsivälliset kuulijat kahden tunnin kuluessa luulivat kuuntelevansa hautauspuhetta Larssonista, vaikka varsinaisena aineena oli »auringon« matka Pohjanmaan kautta ja papiston erinomainen kunnioitus, uskollisuus ja mielihartaus — »Phoibosta« kohtaan.

Kreivi Bertelsköld oli ylimys asioissa niinkuin kaikessa muussakin. Hän ei siis tinkinyt vaimonsa perinnöstä, ja panettelu, joka nyt oli jättänyt vainajan rauhaan, kääntyi sen sijaan hänen poikiensa vastaan. Väitettiin — emme tiedä, kuinka suurella syyllä — että veljekset, ja erittäinkin Lauri, isänsä testamentin nojalla tiesivät käyttää kreivin auliutta hyväkseen ja laskivat sisaren osan tästä rikkaasta pesästä jotenkin niukaksi. Varmaa vaan on, että perunkirjoitus kävi nopeasti, että lukuisa suku sai tyytyä muutamiin vähäisiin lahjoihin ja että kreivitär Bertelsköld kyllä vei muassaan runsaat myötäjäiset hopeaa, liina- ja pitovaatteita ja huonekaluja, mutta sitävastoin vaan neljätuhatta taaleria puhdasta rahaa. Talon oma laiva, Toivo, joka oli käynyt Englannissa sitten kuin viimeksi kuulumme siitä puhuttavan, varustettiin nyt, niinkuin sanottiin, asianalkain viemään kreivillistä pariskuntaa myötäjäisineen Tukholmaan. Mutta luultavasti ei matka tulisi laivan isännistöllekään tappiota tuottamaan.

Sittenkun Sepän Riitta oli runsaasti palkittu, lähtivät kreivi ja kreivitär Bertelsköld lopulla Syyskuuta Waasasta ja tulivat kaksiviikkoisen myrskyisen matkan jälkeen Tukholmaan, jonne toistaiseksi voimme jättää heidät varmoina siitä, että he olivat onnelliset rakkaudessaan, onnelliset keskinäisessä kunnioituksessa ja luottamuksessa.

Eerikki Ljung oli täll'aikaa ollut jo kuukauden ajan Turussa, oli kunnialla tullut ylioppilaaksi ja odottamattomaksi ilokseen vielä saanut kuninkaalta viidenkymmenen ploodun suuruisen vuotuisen stipendion, joka riitti hänen kirjainsa ostoon ja siihen, että jonkun kerran sai sahdilla ja talonpoikaisjuustolla maustaa sitä leipäsäkkiä ja voitynnyriä, jonka hänen äitinsä, reipas ja hellä Maria Pehrsson — entinen Maria Larsson — oli Lohilahdesta lähettänyt kultanupulleen Turkuun. Hän oli myös saanut ystävällisen kirjeen jalolta suosijaltaan, arkiateri Linnaeukselta, joka antoi hänelle hyviä neuvoja hänen tieteistelemissiinsä ja lupasi tulevana kesänä lähettää hänelle rahaa kasvitieteellistä matkaa varten Satakunnassa ja Hämeessä. Kirjeessä oli myös muutamia tervetulleita riviä Eriikka Lindelialta, joka kertoi, että hän kesällä oli tutkinut kuusi uutta sienilajia ja pannut neljätoista käärmettä väkiviinaan, ja sitten vielä oppinut munia keittämään. Mainitsi Eriikka myöskin sivumennen, että hänellä oli tati Hämeessä, jonka luona hän oli saanut luvan käydä tulevana kesänä, jolloin kenties saattaisi niin sopia, että Eerikki niillä tienoin tutkisi kasvia. Hauskaa olisi kohdata toisiaan, arveli hän, mutta Eerikin ei pitäisi millään muotoa antaa häiritä itseään hänen tähtensä. Ja tätä toisteli pieni Eriikka niin monta kertaa kirjeessään, että Eerikki vii viimein alkoi arvella, että juuri Eriikka eikä kukaan muu ensiksi oli tehnyt suunnitelman hänen uutta kasvitieteellistä matkaansa varten, vaikka se tuli esiin aivan niinkuin eno arkiateri yksinään olisi sen keksinyt.

Vielä on yksi henkilö, jonka vaiheista meidän tulee kertoa, ja se on Penna. Tämä kunnon mies oli nyt ehtinyt selvitä unestaan tuon sekavan yön jälkeen, jolloin hän kirjoitti kuninkaalle ja samalla kertaa lahjoitti sekä morsiamensa että maatilansa isännälleen, jota hän oli »pukannut«. Edellinen lahja oli kiitollisesti vastaanotettu, mutta toista ei ollut kukaan korviinsa ottanut ja tarkemmin ajateltuaan päätti

Penna itsekin ennemmin elää varakkaana talonpoikana kuin köyhänä husaarina, jonka vielä päälliseksi — oman ajattelemattoman pyyntönsä mukaan — piti saada koiran ruokaa ja selkäsäuna kerta päivässä. Kreivin paranemisesta kävi tämän rehellisen miehen mieli niin hyväksi, ett'ei hän ainoastaan tyytyväisin mielin ollut läsnä entisen morsiamensa häissä, vaan lahjoitti vielä sulhaselle kuuluisan, sukkajalka Pokensakin. Mutta Penna oli saanut naimishuolista kyllänsä, pysyi sentähden vakavana vanhana poikana koko elinaikansa ja otti kasvatikseen ja perillisekseen yhden Eerikki Ljungin nuoremista veljistä, pikku Pehrssoneista Munsalassa.

Näin kukoisti vähitellen uusi suku Perttilän talossa, uusi suku Suomen saloilla ja kankailla, ja kenties me keran vielä saamme nähdä noiden kukkien heilimöivän. Yksi aikakausi haarautuu loitolle toiseen. Satavuotisen, lakastuneen, myrskyn kaataman hongan rinnalla nousee maasta vaaleanvihreä vesa ja vankka runko. Minkätähden emme loppuun kuluneen elämän ohella, jommoinen porvarikuninkaan elämä oli, kukoistavan kesän ohella, jommoinen Ester Larssonin elämä oli, myös viipyisi muutamia iloisia hetkiä Kustaa III:n perhosajeluakin katsellen, miks'emme tarkastaisi kinnasistin tulevaisuuden toiveita ja Eriikka Lindelian viheriäisiä sirkkalehtiä? Korkealla näiden päällä, näiden takana, näiden edessä kaariutuu selkenevän ajan taivaanranta, ajan, joka luo väriensä heijastusta niiden kaikkien yli. Erämaissa on päivä koittanut, vapauden aika on Ruotsissa ja Suomessa korkeimmillaan. Milloin ja mitenkä on uusi aamu koittava? Ammoin aikoja vastauksenne saaneet kysymykset, joihin ei kukaan osannut silloin vastata, mitä muuta olette kuin ihmiskunnan samoja iäti uudistettuja kysymyksiä elämälle? Putoa, lakastunut lehti, ja idä piilossa, heikko siemen, kun vaan putoat jalosti ja idät suuruuteen! Joko sitten ennustat iltaa tahi aamua, niin se kaikki on kaikkivaltiaan päivää, jonka sadot tuleentuvat iankaikkisuudelle.

4:n jakson loppu.

Neljännän jakson toisen osan sisältö:

Waasan prinsessa:

1.	Hammarbyn kukkaset	11.
2.	Linné ja hänen oppilaansa	18.
3.	Eräänä päivänä Hammarbyssä	28.
4.	Nimi, kirje ja tunnus-sana	34.
5.	Perhosten ajelija	41.
6.	Eerikki Ljung pääsee hoviin	49.
7.	Sorvipenkin ääressä ja vierashuoneessa	55.
8.	Taisteluja vallasta	63.
9.	Kuninkaan oppipoika	70.
10.	Uusi seikkailu ja vanha tuttava	75.
11.	Juhlapidot Kiinassa	81.
12.	Kuningattaren valtioviisautta	86.
13.	Vaarallinen kiinalainen Kiinassa	92.
14.	Kapteeni Neptunus Gast	100.
15.	Merimies Långvikin kertomus	106.
16.	Kuningas Aadolf Fredrik Suomessa	115.
17.	Kahden kuninkaan päivä	122.
18.	Kuningas Taavetin kahdeksastoista psalmi	127.
19.	Sukuliitto	135.
20.	Kolme kosijaa	141.
21.	Kihlaus	148.
22.	Kapteeni Gastin kertomus	156.
23.	Kohtaus puutarhassa	163.
24.	Lemmen tili	170.
25.	Waasan satamassa	176.
26.	Lisätietoja kuninkaan seurueesta ja matkasta	184.
27.	Kuninkaan tulo ja rovastin puhe	190.
28.	Korsholman vallien luona	196.
29.	Eerikki Ljung kuninkaan kyökissä	203.
30.	Auringon paistetta pilvien lomasta	209.
31.	Husaari, kimnasisti ja porvarikuningas	216.
32.	Kuinka petoja kesytetään	223.
33.	Eerikki Ljung kuninkaan luona	228.
34.	Kuninkaan puheilla	235.
35.	Kuninkaan päivänä Waasassa	241.
36.	Valtakunnan ja porvariston majestetit	247.
37.	Kaksi kirjettä	255.
38.	Waasan prinsessa	264.